

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansinstitusjoner

1. halvår 2013

Dato:
26.08.2013

Hovedinntrykk

Innhold

INNHold	3
1 HOVEDINNTRYKK	4
2 MAKROØKONOMISK BAKGRUNN	6
NORSK ØKONOMI	6
AKSJE- OG RENTEMARKEDER	7
3 NORSKE OG NORDISKE FINANSKONSERN	10
NORSKE FINANSKONSERN	10
NORDISKE FINANSKONSERN	12
4 KREDITTINSTITUSJONER	14
BANKER	14
NÆRMERE OM OMF-FORETAKENE	19
LIKVIDITET	20
SOLIDITET	23
ØVRIGE KREDITTFORETAK	25
FINANSIERINGSSLESKAPER	26
5 FORSIKRING OG PENSJON	31
LIVSFORSIKRINGSSLESKAPER	31
PENSJONSKASSER	36
SKADEFORSIKRINGSSLESKAPER	41
6 RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	45
7 TABELLER FOR GRUPPER OG ENKELTINSTITUSJONER	51

Redaksjonen ble avsluttet 26. august 2013. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.

1 Hovedinntrykk

Den økonomiske veksten i Norge har holdt seg opp de siste årene, til tross for svak utvikling internasjonalt. Det er imidlertid tegn til at veksten i norsk økonomi avtar. Norsk fastlandsøkonomi er, i følge SSB og Norges Bank, ventet å vokse med om lag 2,5 prosent i år, mot 3,5 prosent i 2012. Nedgangen er i stor grad forårsaket av lavere privat forbruk, men vekstbidraget fra næringslivet er også svakere enn ventet. Samtidig har sysselsettingsveksten avtatt. Arbeidsledigheten er økende, og var 3,6 prosent ved siste observasjon i juni. Årsveksten i boligprisene, som lå rundt 8,5 prosent tidlig i året, har gradvis avtatt og var redusert til 3,9 prosent ved utgangen av juli. Husholdningenes gjeldsvekst siste 12 måneder lå imidlertid tilnærmet uendret på 7,3 prosent ved utgangen av juni. Gjeldsveksten for ikke-finansielle foretak tok seg noe opp, til en årsvekst 4,3 prosent ved utgangen av første halvår, fra 3,8 prosent ved utgangen av mars.

Moderat økonomisk bedring i USA og fortsatt lave renter internasjonalt ga toppnoteringer på toneangivende børser tidlig i året. Utviklingen i andre kvartal har vært relativt flat, men siden nyttår har børsene steget med 20 prosent i USA, 13 prosent i euroområdet og 11 prosent i Norge. Noe bedre vekstutsikter, søken etter høyere avkastning og signaler om nedtrapping av kvantitative lettelser i USA har ført til en økning i 10-årig statsrente i antatt betalingsdyktige land, 1 prosentpoeng i USA, 0,8 i Norge og 0,5 i Tyskland siden nyttår. I Spania og Italia er de lange statsrentene redusert. De korte statsrentene har i liten grad endret seg siden nyttår, men risikopåslaget mellom korte statsrenter og 3-måneders interbankrente er ytterligere redusert.

Bankene oppnådde i første halvår et resultat før skatt på 19,9 mrd. kroner, en økning fra 18,1 mrd. kroner i samme periode i fjor. Hovedårsaken var økte utlåsmarginer som har gitt en økning i netto renteinntekter med 2,1 mrd. kroner. Som andel av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) økte nettorenten fra 1,46 til 1,49 prosent. Justeres det for endringer i avgiften til Bankenes sikringsfond, ville netto renteinntekter økt til 1,53 prosent av GFK. Gjennomsnittlig utlånsrente for personkunder har i siste kvartal steget mer enn for bedriftskunder, og ved utgangen av kvartalet var differansen mellom de to utlåsmarginene redusert til det laveste nivået siden finanskrisen. Utover økte renteinntekter bidro en økning i inntekter fra finansielle eiendeler til resultatforbedringen. Andre inntekter økte med 11 prosent drevet av sterk vekst i provisjonsinntektene. Samlet førte endringene til at forholdet mellom kostnader og inntekter (eksklusiv kursgevinster) ble bedret med nær 1 prosentpoeng, til 53 prosent. Utlånstapene var noe høyere enn samme periode i fjor, men på samme nivå som 2012 som helhet, 0,16 prosent av GFK. Misligholdsnivået lå uendret på 1,6 prosent av utlån. Egenkapitalavkastningen var om lag uendret på 11 prosent. Ren kjernekapitaldekning for bankene samlet ble styrket med 1,1 prosentpoeng fra ett år tilbake, til 11,0 prosent.

Årsveksten i samlede brutto utlån til kunder (inkludert utlån overført til OMF-foretak) har ligget tilnærmet stabil fra starten av året, og var 3,6 prosent ved utgangen av juni. Utlånsveksten til personkunder lå på om lag samme nivå som de siste tre årene og var ved utgangen av halvåret 8,2 prosent på årsbasis. Utlån til innenlandske bedriftskunder viste tilnærmet nullvekst, men fall i utlån til utenlandske bedriftskunder gjorde at samlede bedriftsuttån sank med 2 prosent siste år. Innskudd fra kunder vokste med 11,6 prosent siste 12 måneder, og førte til at innskuddsdekningen (inkludert utlån overført til OMF-foretak) steg med i overkant av 4 prosentpoeng, til 62 prosent. Mye av økningen i innskudd var i form av kortsiktige

pengemarkedsplasseringer. Gjennom store deler av første halvår har forholdene i de internasjonale likviditetsmarkedene vært gode. Spreadene har falt gjennom hele perioden, også for banker fra de gjeldstyngede eurolandene. Norske banker har hatt god tilgang på markedsfinansiering internasjonalt og i det norske markedet, og risikopåslagene har blitt kraftig redusert det siste året, særlig for seniorobligasjoner.

Finansieringsselskapene, som i hovedsak driver virksomhet innenfor leasing og bil- og forbruksfinansiering, fikk et samlet resultat før skatt på 1,3 mrd. kroner, en økning på 28 prosent fra første halvår 2012. Bedringen kom i hovedsak av bedret nettorente. Utlånstapene sank noe, til 0,5 prosent av GFK, og misligholdet ble også redusert. Egenkapitalavkastningen steg 2,5 prosentpoeng, til 17 prosent. Årsveksten i utlån til forbruksfinansiering var 7,8 prosent ved utgangen av halvåret, mot 7,5 prosent ved utgangen av 2012. Tapene på forbruksfinansiering ble redusert sammenliknet med første halvår 2012, til 1,2 prosent av utlån.

Resultat før skatt i **livsforsikringsselskapene** ble 2,9 mrd. kroner, mot 2,5 mrd. kroner i første halvår i fjor. Verdijustert resultat var noe svakere i fjor som følge av at kursreguleringsfondet økte noe mer i første halvår 2012 enn i første halvår i år. Økt inntjening på forsikringsvirksomheten bidro sterkere enn økningen i avkastningen på selskapenes egne investeringer. Kapitalavkastningen på kundenes pensjonsmidler ble derimot noe redusert. Kollektivporteføljen, som omfatter produkter med årlig garantert minsteavkastning for kundene, oppnådde en verdijustert kapitalavkastning i halvåret på 2,3 prosent, mot 2,5 prosent i første halvår i fjor. Bokført kapitalavkastning, som ikke inkluderer urealiserte kursgevinster, var om lag uendret på 2,1 prosent. Verdiøkning på investeringene bidro til at kursreguleringsfondene ble tilført 3,6 mrd. kroner. Sammen med selskapenes resultat ga dette en styrking av bufferkapitalen med om lag 9 mrd. kroner i halvåret, til 63 mrd. kroner. Dette tilsvarte 8,1 prosent av forsikringsforpliktelsene i kollektivporteføljen, mot 4,9 prosent like etter starten på den internasjonale finanskrisen. I tillegg foretok de seks største livsforsikringsselskapene i første halvår foreløpige avsetninger for økt levealder på til sammen 3,6 mrd. kroner. Stresstester selskapene rutinemessig utarbeider basert på gjeldende regelverk, viser at beregnet tap i stressscenariet utgjorde 70 prosent av tilgjengelig bufferkapital, mot 78 prosent ved årsskiftet.

Pensjonskassene fikk et resultat før skatt på 2,6 mrd. kroner i første halvår, noe som er omtrent uendret fra samme periode i 2012. Den verdijusterte avkastningen på kundemidlene i kollektivporteføljen steg fra 3,4 prosent til 4,2 prosent for halvåret. Den bokførte avkastningen, som ikke inkluderer urealiserte kursgevinster, lå uendret på 2,5 prosent. Bufferkapitalen til pensjonskassene økte med 7 mrd. kroner i første halvår 2013, og utgjorde 18,6 prosent av forsikringsforpliktelsene ved utgangen av kvartalet. Finanstilsynets regulære stresstester for pensjonskassene viste at beregnet tap i stressscenariet sank fra 70 prosent til 59 prosent av bufferkapitalen gjennom halvåret.

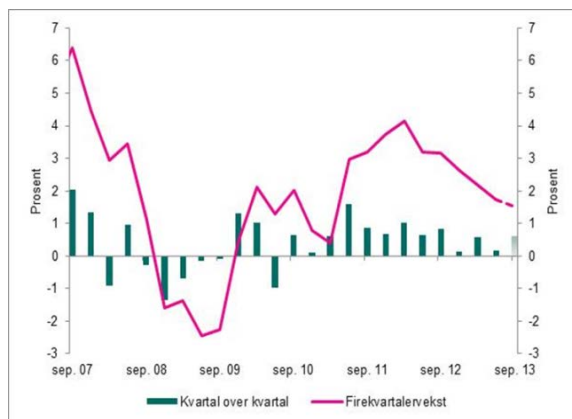
Skadeforsikringsselskapene (uten captives) fikk et resultat før skatt på til sammen 3,0 mrd. kroner i halvåret, som tilsvarende en reduksjon på 9 prosent fra samme periode i fjor. Nedgangen skyldes i stor grad et fall på om lag 14 prosent i finansinntektene fra selskapenes investeringer. Videre økte drifts- og erstatningskostnadene noe mer enn premieinntektene. På tross av relativt store endringer i skadeprosenten for flere av selskapene, lå samlet skadeprosent stabil på 75 prosent. Selskapenes bufferkapital er styrket det siste året, og beregnet tap i Finanstilsynets stresstest basert på gjeldende regelverk utgjorde 44 prosent av tilgjengelig bufferkapital ved utgangen av første halvår, mot 48 prosent ett år tidligere.

2 Makroøkonomisk bakgrunn

Norsk økonomi

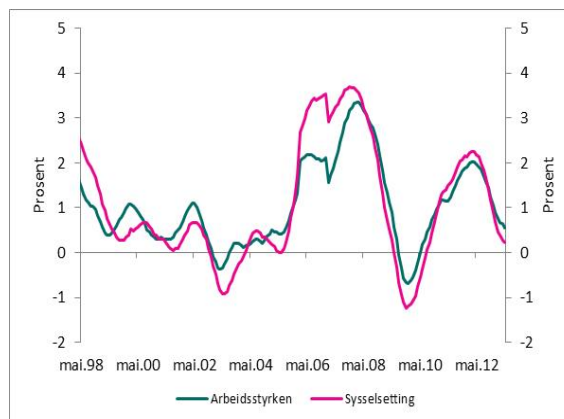
Høy aktivitet i petroleumssektoren har sammen med sterk befolkningsvekst, et godt bytteforhold med utlandet og lav rente bidratt til å holde veksten i norsk økonomi oppe de siste årene, til tross for svak utvikling internasjonalt. Det er imidlertid nå tegn til at veksten i norsk økonomi avtar, se figur 2.1. Konsumet har utviklet seg moderat gjennom første halvår i år, etter klar vekst på begynnelsen av året. Ulike tillitsindikatorer antyder at husholdningene har blitt noe mindre optimistiske til utviklingen i norsk økonomi. Spareraten har økt de siste årene, og er nå historisk høy. Bedriftene i Norges Banks regionale nettverk meldte i mai at veksten i produksjonen hadde vært noe lavere enn ventet og utsiktene var svekket. Utviklingen understøttes av Statistisk sentralbyrås sammensatte konjunkturindikator for industrien og NHOs bedriftsbarometer. Svake vekstsutsikter i Europa kan sammen med dempet inntektsvekst i husholdningene bidra til noe lavere vekst i norsk økonomi i tiden fremover. Veksttakten i de kommende kvartalene anslås av Norges Bank til å bli i underkant av ¾ prosent. BNP for Fastlands-Norge ventes å vokse med 2,5 prosent i 2013, som er på nivå med anslagene gitt av Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.1: BNP for Fastlands-Norge. Firekvartalers og kvartalsvis volumvekst

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.2: Arbeidstilbud og sysselsetting. Tolvmåneders trendvekst

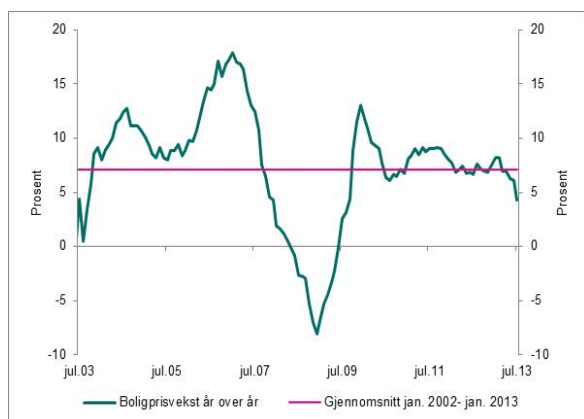
Kilde: Statistisk sentralbyrå

En mer moderat vekst har ført til svakere utvikling i arbeidsmarkedet. Ifølge arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) har veksten i sysselsettingen avtatt markert gjennom siste år, se figur 2.2. Den svake sysselsetningsveksten i AKU har gjenspeilet seg i økt arbeidsledighet. AKU-ledigheten har steget siden i fjor høst og var 3,6 prosent av arbeidsstyrken i 2. kvartal 2013. Den registrerte ledigheten har også økt den siste tiden og var 2,8 prosent ved utgangen av juli.

Ifølge sesongjusterte tall for boligpriser fra Norges Eiendomsmeglerforbund har boligprisveksten avtatt gjennom 1. halvår 2013, se figur 2.3. Boligprisene vokste med 0,4 prosent målt som årlig rate i siste tremånedersperiode (mai-juli). Boligprisene var 3,9 prosent høyere enn juli 2012. Hittil i år har det blitt omsatt 2 prosent færre boliger enn på samme tid i fjor. Samtidig har omsetningstiden gått noe opp. Innenfor

næringseiendom holder leieprisnivået og kjøpsinteressen seg oppe. Ifølge UNION Næringsmegling har en veldig stor andel av salgsvolumet hittil i år (mai) vært innen kontoreiendommer med trygge beliggenheter eller lange leiekontrakter, utviklingseiendommer som skal rehabiliteres eller konverteres, samt kjøpesentre.

Figur 2.3: Bruktboligpriser. Tolv måneders vekst

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.4: Innenlandsk kredittvekst

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Kredittindikatoren K2, som måler innenlandsk gjeld, viser at gjeldsveksten har avtatt noe det siste året, se figur 2,4. Husholdningenes gjeldsvekst har vært relativt stabil. Gjelden vokser fremdeles raskere enn inntektsveksten, slik at gjeldsbelastningen har økt videre fra et høyt nivå. Gjeldsveksten til foretakene har avtatt i takt med lavere vekst i investeringene. Det er imidlertid tegn til at gjeldsveksten har tatt seg noe opp igjen i 2. kvartal.

Aksje- og rentemarkeder

Verdipapirmarkedene har de siste årene vært preget av gjeldskrisen i euroområdet og usikkerheten rundt utviklingen i internasjonal økonomi. Hittil i 2013 synes usikkerheten i markedene å ha avtatt. Likevel er det en viss spenning knyttet til om den svake økonomiske veksten i USA vil ta seg opp, om euroområdet vil unngå en dyp og langvarig resesjon, og om hvor lenge den sterke veksten i de fremvoksende økonomiene vil fortsette. Disse faktorene vil ha stor betydning for den videre utviklingen i verdipapirmarkedene.

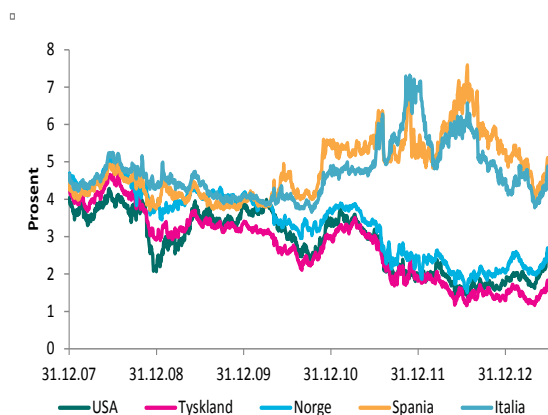
Oppgangen i aksjemarkedene hittil i 2013 forklares delvis ved en moderat bedring av makrotallene for amerikansk økonomi, se figur 2.5 og tabell 2.1. Rentenedsettelse av Den europeiske sentralbanken (ESB) i mai har også bidratt til å løfte de europeiske aksjemarkedene. Utviklingen på Oslo Børs gjenspeiler i stor grad utviklingen i internasjonale aksjemarkeder, men har i perioder av 2013 vært noe tynget av fallende oljepriser.

Figur 2.5: Aksjeavkastning USA, Euroområdet og Norge

Kilde: Thomson Reuters Datastream

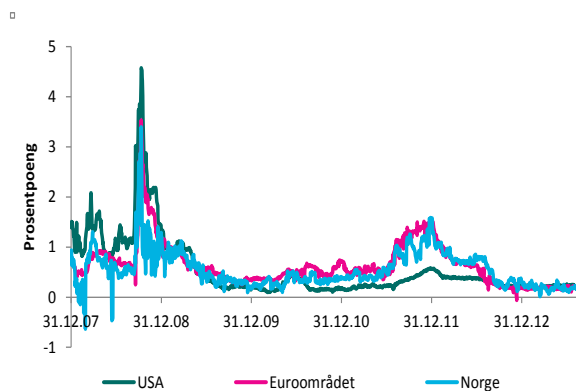
Figur 2.6: Rente på 10-årige statsobligasjoner i USA, Tyskland, Norge, Spania og Italia

Kilde: Thomson Reuters Datastream

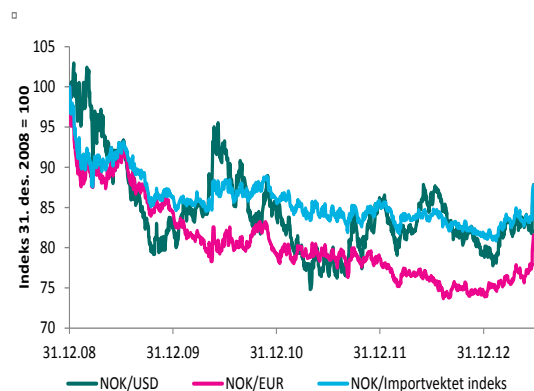
Fra april gikk rentenivået på lange statsobligasjoner for de fleste land opp, se figur 2.6. Bedrede prognoser for økonomisk vekst internasjonalt og skift mot mer risikable porteføljer blant investorene bidro til dette. Rentene på spanske og italienske 10-årige statsobligasjoner har trukket ned til nivåer i overkant av 4 prosent. Korte statsrenter ligger fremdeles på svært lave nivåer. Hittil i 2013 har bevegelsene i korte statsrenter og interbankrenter i USA, euroområdet og Norge vært relativt små. Spreaden mellom 3-måneders interbankrenter og statsrenter har falt svakt siden årsskiftet, se figur 2.7.

Figur 2.7: Spread mellom 3-måneders interbankrente og rente på 3-måneders statssertifikater

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.8: Utviklingen i kursen på norske kroner

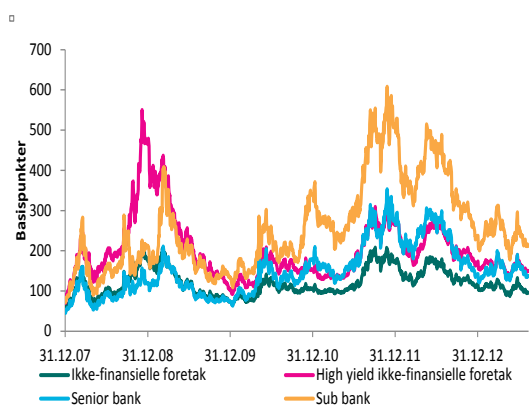

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Det var store bevegelser i valutamarkedene i 2. kvartal. Den amerikanske dollaren har hittil i år styrket seg mot euro. I første rekke som følge av fremleggelse av en lavere rentebane for norsk økonomi av Norges Bank på rentemøtet i juni, har den norske kronen generelt svekket seg mot nøkkelvalutaene, se figur 2.8. Utviklingen i oljeprisen har også bidratt til svekkelsen av kronen.

Figur 2.9: CDS (EU), bank og ikke-finansielle foretak

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Tabell 2.1: Utviklingen i verdipapirmarkeder pr 19. aug. 2013.¹⁾

	Nivå			Endring	
	31.12.12	30.06.13	19.08.13	2. kvartal	Hittil i år
Aksjer (MSCI)					
USA				2,7	17,0
Euroområdet				1,1	12,7
Norge				-0,5	11,7
10-årige statsobligasjoner					
USA	1,76	2,47	2,88	0,62	1,13
Tyskland	1,31	1,73	1,90	0,45	0,59
Norge	2,04	2,52	2,89	0,38	0,85
Spania	5,31	4,78	4,42	-0,27	-0,89
Italia	4,53	4,54	4,27	-0,24	-0,26
3-mnd. statssertifikater					
USA	0,05	0,04	0,05	-0,04	0,00
Euroområdet	0,00	0,01	0,06	0,00	0,06
Norge	1,52	1,52	1,58	-0,14	0,06
Valuta					
NOK/USD	5,5659	6,0279	5,9233	3,5	6,4
NOK/EUR	7,3375	7,8845	7,9040	5,5	7,7
NOK/Importvektet indeks	84,95	90,40	89,27	3,7	5,1

1) Endring i prosent (aksjer og valuta) og prosentpoeng (renter).

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Med unntak av en periode med økning i juni, har prisene på CDS-kontrakter på lån utstedt av banker og ikke-finansielle foretak i euroområdet trukket ned siden utgangen av 1. kvartal. Med utgangspunkt i prisingen av CDS-kontrakter, synes markedsaktørene fortsatt å vurdere senior bankobligasjoner som mer risikable enn obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak med høy kredittverdighet, se figur 2.9.

3 Norske og nordiske finanskonsern

Norske finanskonsern

De største finanskonsernene i det norske markedet. DNB, Storebrand, Sparebank 1 Gruppen, KLP og Gjensidige, er store aktører innenfor de fleste deler av finanssektoren, og står til sammen for 55 prosent av forvaltningskapitalen i det norske finansmarkedet.

Resultatutviklingen for de største konsernene var blandet i første halvår. Sparebank 1 Gruppen og DNB fikk en markant økning i resultat før skatt. Gjensidige og KLP fikk en reduksjon i resultat før skatt.

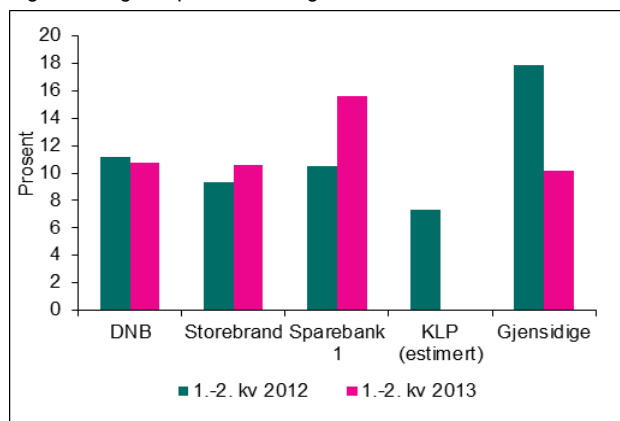
Tabell 3.1: Konsernresultat før skatt og ren kjernekapitaldekning (eks delårsresultat)

	Konsernresultat f skatt		Ren kjernekapitaldekning	
	1.-2. kv 2013	1.-2. kv 2012	30.06.2013	30.06.2012
DNB	9 505	8 513	10,4 %	9,4 %
Storebrand	859	821	7,9 %	7,2 %
Sparebank 1 Gr	531	296	12,0 %	13,6 %
KLP	-7	611	8,2 %	8,7 %
Gjensidige	1 618	2 645	14,4 %	13,7 %

Kilde: Kvartalsrapporter

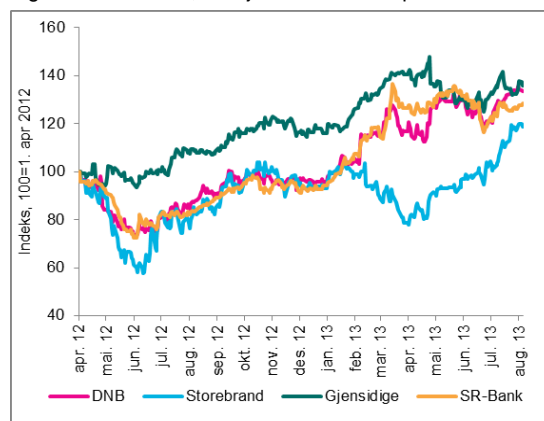
Konsernresultatet førte til store endringer i egenkapitalavkastningen for Sparebank 1 Gruppen, som steg til over 15 prosent annualisert, og Gjensidige, som falt til rundt 10 prosent, fra nær 18 prosent i 1. halvår 2012. KLPs egenkapitalavkastning falt på grunn av regnskapsføring av sikringsinstrumenter, og ville vært noe høyere enn samme periode i fjor dersom det justeres for disse effektene.

Figur 3.1: Egenkapitalavkastning etter skatt, annualisert

Kilde: Kvartalsrapporter og Finanstilsynet

Figur 3.2: Børskurs, ikke justert for selskaphendelser

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Den sterke oppgangen for finanskonsernene på Oslo Børs tidlig i 2013, flatet noe ut i andre kvartal.

Børskursen i Storebrand har imidlertid steget kraftig siden april, og siste 12 måneder har DNB, SR-Bank og Storebrand alle sett en styrking av aksjekursen på omkring 50 prosent, se figur 3.2. Sammenliknes

verdsettelsen av finanskonsernene med inntjeningen (P/E), har de fire selskapene en verdsettelse i intervallet 9-13 ganger inntjeningen.

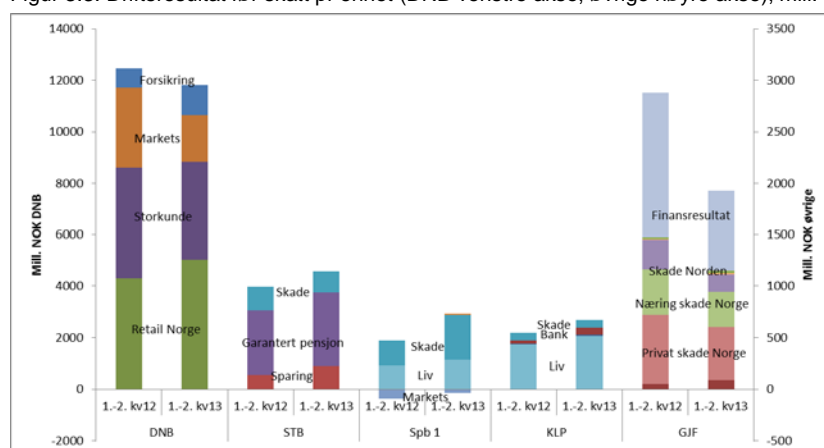
Resultatutvikling i konsernenes virksomhetsområder

DNB oppnådde i 1. halvår et konsernresultat før skatt på 9,5 mrd. kroner, som er 1 mrd. kroner bedre enn 1. halvår i 2012, se figur 3.3. Mye av årsaken til bedringen lå i sterkt reduserte tap på basisswappene som skal sikre innlån i valuta. De negative verdiendringene var om lag 1 mrd. kroner lavere enn ett år tilbake. Korrigert for denne effekten var resultatet noe lavere enn ett år tilbake, og egenkapitalavkastningen noe under 2 prosentpoeng lavere. Konsernresultatet var også negativt påvirket av 650 mill. kroner i engangskostnader knyttet til nedbemanning.

For Retail Norge bidro høyere utlånsvolum, høyere rentemarginer (særlig på boliglån) og noe lavere kostnadsgrad til en betydelig bedring i resultatet. Storkunde fikk noe reduksjon i driftsresultatet som følge av økte tap og nedgang i netto renteinntekter fordi effekten av fall i utlånsvolum var sterkere enn bedringen i rentemarginene. Sterk premieøkning, både som følge av vekst i innskuddspensjon og økte priser på rentegaranti, bidro til at Forsikring leverte bedre driftsresultat for halvåret enn i 1. halvår 2012. Derimot opplevde Markets nær en halvering av resultatet i hovedsak grunnet fall i inntekter fra egenhandel og mindre etterspørsel etter rentesikringshandler fra kunder.

Konsernets utlånsvekst har avtatt til 1,6 prosent siste 12 måneder. Kundeinnskuddene økte med 16,6 prosent i samme periode, i stor grad som følge av kortsiktige pengemarkedsplasseringer mottatt av New York-filialen. Konsernet hadde ved halvårsslutt plassert 481 mrd. kroner i sentralbanker. Ren kjernekapitaldekning økte betydelig fra 9,4 prosent ved utgangen av 1. halvår 2012, til 10,4 prosent ved utgangen 1. halvår 2013.

Figur 3.3: Driftsresultat før skatt pr enhet (DNB venstre akse, øvrige høyre akse), mill. kroner

Kilde: Kvartalsrapporter

Storebrands resultat før skatt ble noe bedret fra ett år tilbake. Hovedårsakene lå i sterk inntektsvekst innen innskuddspensjon, økte priser på rentegarantien for ytelsespensjon og bedret rentemargin for banken. Konsernet har endret organisasjonsstrukturen og gruppert aktivitetene i hovedområdene Sparing (bank og innskuddspensjon), Forsikring (skadeforsikring og øvrige risikoprodukter) og Garantert pensjon (ytelsespensjon, fripoliser o.l.).

Sparebank 1 Gruppen oppnådde en betydelig forbedring i konsernresultat før skatt sammenliknet med 1. halvår i fjor. Bedringen i driftsresultatet var særlig stor for Skadeforsikring, men også Livsforsikring bidro positivt. Underskuddet i Markets for halvåret ble redusert fra 90 til 35 mill. kr. Fra tredje kvartal i år omorganiseres eierforholdet slik at Markets ikke lenger inngår i konsernet Sparebank 1 Gruppen, men eies direkte av de fleste Sparebank 1-bankene med unntak av SR-bank. Dette førte til nedskrivning på 122 mill. kroner i gruppen.

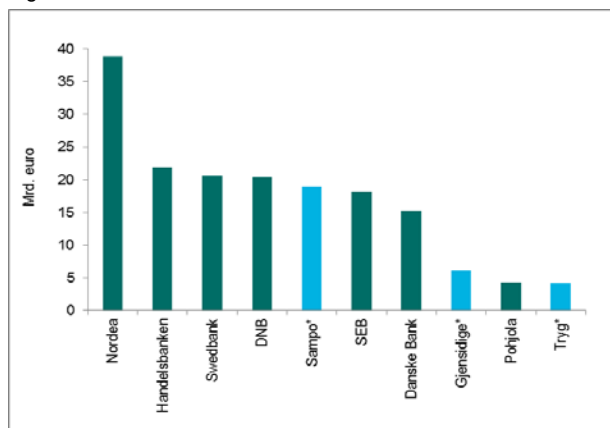
KLP fikk et resultat før skatt på -7 mill. kroner, mot 611 mill. kroner i tilsvarende periode i fjor. Nedgangen er av regnskapsteknisk art knyttet til verdifall på sikringsinstrumenter. Livsforsikring styrket det underliggende driftsresultatet noe, mens det for øvrige virksomhetsområdene var små endringer i driften.

Gjensidige fikk en reduksjon i resultat før skatt på over 1 mrd. kroner, til 1,6 mrd. kroner. Den viktigste årsaken var nedskrivning på investeringen i Storebrand med 0,6 mrd. kroner i 1. kvartal. I tillegg steg skadeprosenten med over 5 prosentpoeng og førte til lavere driftsresultat for skadeforsikringsvirksomheten.

Nordiske finanskonsern

Nordea var det største finanskonsernet i Norden ved utgangen av første halvår 2013 med en forvaltningskapital på 4 903 mrd. norske kroner. Markedsverdien ble vurdert til 39 mrd. euro. DNB er det tredje største konsernet med en forvaltningskapital på 2 523 mrd. kroner. Målt etter markedsverdi er DNB det fjerde største, vurdert til 20,3 mrd. euro. Sju av de ti største finanskonsernene i Norden er bankdominerte og sju av de åtte største har virksomhet i Norge.

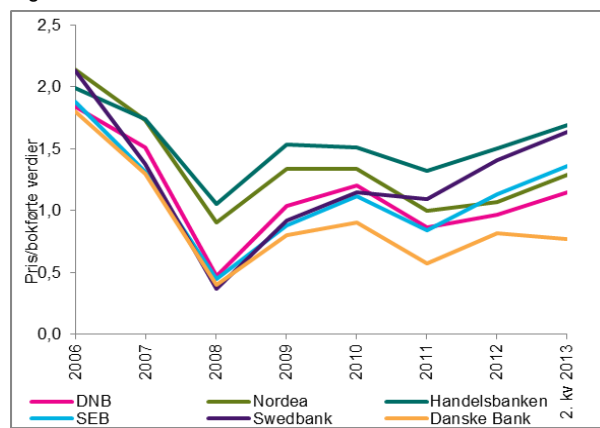
Figur 3.4: Markedsverdi nordiske finanskonsern

Kilde: JP Morgan, 2. august 2013

*Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert

Figur 3.5: Pris/bokført verdi

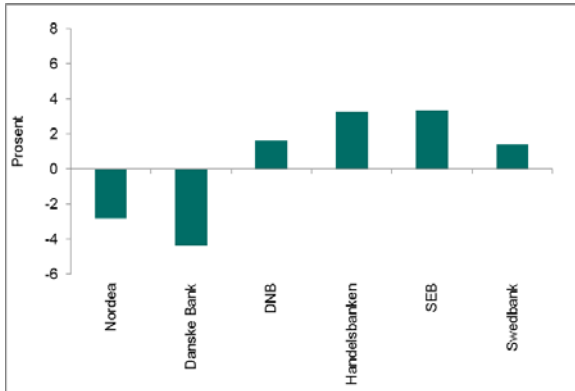

Kilde: JP Morgan, 2. august 2013

Børsenes verdsettelse av nordiske bankaksjer i forhold til bokførte verdier (P/B) har gjennom halvåret økt med omkring 20 prosent for de svenske storbankene og DNB. Swedbank, Handelsbanken og SEB prises nå på de høyeste nivåene siden finanskrisen inntraff. Danske Bank er fortsatt lavest verdsatt, og er den eneste av de store bankene som har hatt fall i verdsettelsen siden nyttår. Vurderes børskurs i forhold til løpende inntjening (P/E) er DNB lavest verdsatt med en børskurs på 10,1 ganger inntjeningen, mot et gjennomsnitt for de nordiske storbankene på 12,1.

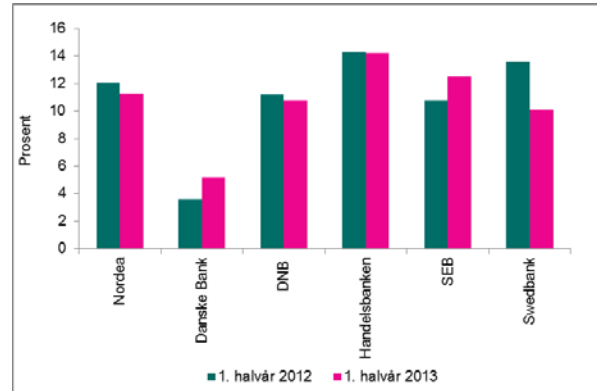
Fire av de seks største nordiske konsernene har hatt vekst i utlån til kunder siste tolv måneder. Nordea og Danske Bank har redusert utlånene det siste året.

Figur 3.6: Utlånsvekst 12 måneder (lokal valuta)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.7: Egenkapitalavkastning (annualisert)

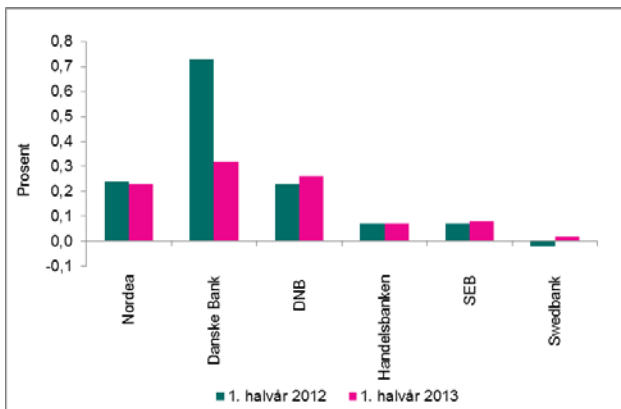
Kilde: Kvartalsrapporter

Danske Bank og SEB hadde en bedring i resultat før skatt sammenlignet med første halvår i fjor, noe som bidro til høyere egenkapitalavkastning. For DNB og Handelsbanken var det en resultatforbedring, men en liten nedgang i egenkapitalavkastning som følge av større økning i egenkapitalen. Nordea og Swedbank hadde et noe svakere resultat og redusert egenkapitalavkastning.

Utlånstapene for alle konsernene lå på et lavt nivå i første halvår. Danske Bank hadde forholdsvis store utlånstap i fjor, men har redusert tapsnedskrivningene i 2013.

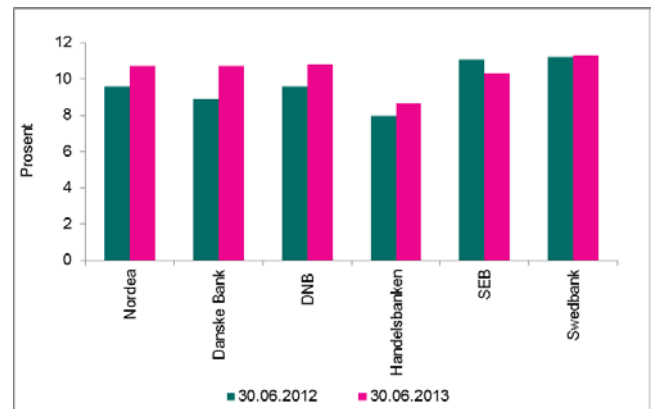
Fem av konsernene har økt den rene kjernekapitaldekningen det siste året, og spredningen mellom de ulike bankene har blitt redusert.

Figur 3.8: Tap på utlån i prosent av utlån (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.9: Ren kjernekapitaldekning med overgangsregler*

Kilde: Kvartalsrapporter

*Kjernekapital fratrukket all hybridkapital. Overgangsregelen beregnes med ulike metoder, hvor dansk metode avviker fra praksis i Norge og Sverige.

4 Kredittinstitusjoner

Banker

- Markert bedring i rentemargin gir økte netto renteinntekter
- Lav vekst i utlån til bedriftskunder, men fortsatt høy vekst til privatkunder
- Gunstig utvikling i penge- og kapitalmarkedene i første halvår
- Ren kjernekapitaldekning er styrket sammenlignet med ett år tidligere

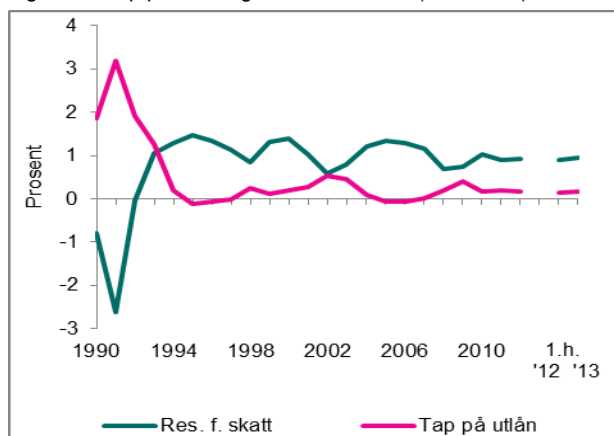
Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige norske banker. For banker som er finanskonsern, benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentsatsene annualisert. Det vises utvikling for tre grupper av banker: de seks største bankene, mellomstore banker (22 banker med mer enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital) og mindre banker (108 banker med mindre enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital).

Resultat

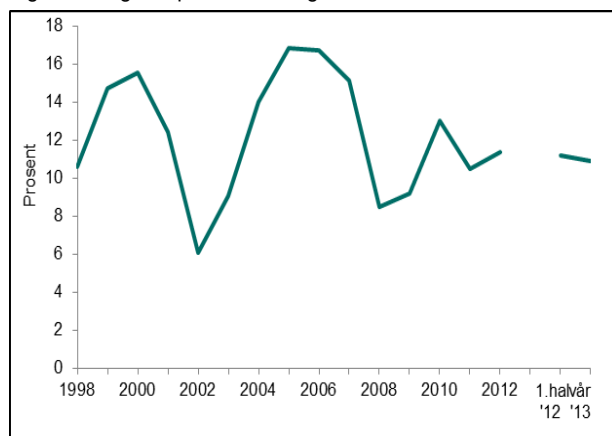
Bankenes resultat før skatt var 10 prosent høyere i første halvår i år enn i samme periode i 2012.

Egenkapitalavkastningen sank derimot svakt, til 10,9 prosent, som følge av et høyere nivå på bankenes egenkapital. Resultatet i andre kvartal isolert var 26 prosent bedre enn i første kvartal, som følge av positiv utvikling for de fleste inntektskilder.

Figur 4.1: Tap på utlån og resultat før skatt (% av GFK)

Figur 4.2: Egenkapitalavkastning

Driftsinntekter utover nettorenten økte med 11 prosent siste år, mens verdiendringer på finansielle instrumenter økte med 27 prosent. Totale driftskostnader steg med 7 prosent, hvor lønnskostnader kun steg med 5 prosent. Utlånstapene var noe høyere enn ett år tidligere, men lå fremdeles på et moderat nivå i forhold til utlånsvolumet.

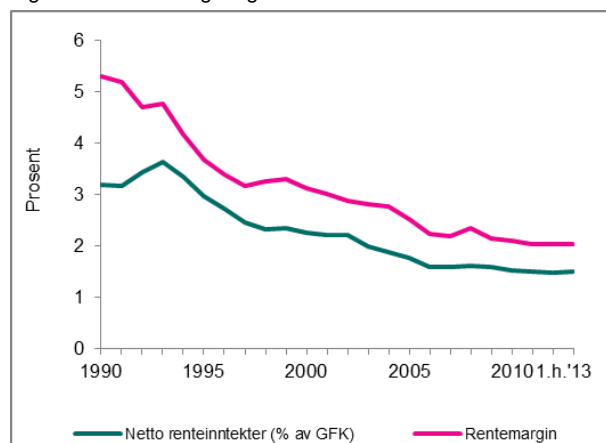
Tabell 4.1: Resultat for samtlige norske banker

	1.halvår 13		1.halvår 12		2.kv.13		2.kv.12	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	31 462	1,49	29 368	1,46	16 403	1,52	14 771	1,44
Andre inntekter	14 390	0,68	12 601	0,63	7 866	0,73	8 233	0,80
herav verdiendr. finansielle instrumenter	3 069	0,15	2 409	0,12	1 630	0,15	2 722	0,27
Driftskostnader	22 520	1,07	21 095	1,05	11 393	1,05	10 538	1,03
herav lønn og personalkostnader	11 621	0,55	11 077	0,55	6 089	0,56	5 484	0,54
Resultat før tap på utlån	23 331	1,11	20 875	1,04	12 875	1,19	12 465	1,22
Bokførte tap på utlån	3 363	0,16	2 779	0,14	1 732	0,16	1 436	0,14
Gev/tap ikke-fin.ei /langsigtede verdip.	-54	0,00	-28	0,00	-40	0,00	-45	0,00
Resultat før skatt	19 914	0,94	18 068	0,90	11 104	1,03	10 985	1,08
Skattekostnad	5 349	0,25	4 735	0,24	2 987	0,28	2 889	0,28
Resultat etter skatt	14 565	0,69	13 334	0,67	8 117	0,75	8 095	0,80
Egenkapitalavkastning (%)	10,9		11,2		12,3		13,7	

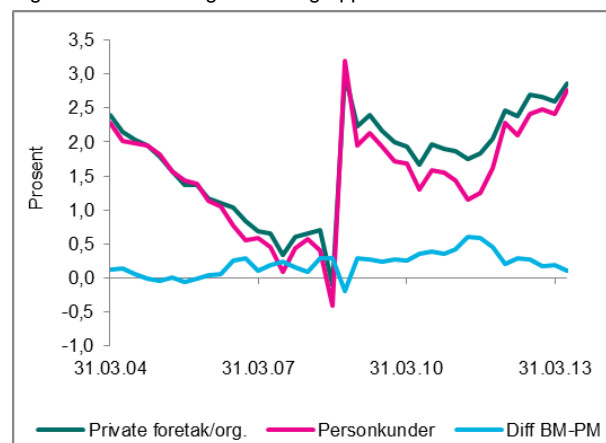
Den synkende pengemarkedsrenten de siste halvannet årene bidro til en bedring i utlånsmargin, på tross av at gjennomsnittlig utlånsrente sank svakt frem til utgangen av første kvartal. I mars varslet en rekke banker økte boliglånsrenter. Som følge av 6-ukers varslingsfrist for renteheving på eksisterende lån påvirket økningen kun i svært liten grad gjennomsnittlig utlånsrente pr utgangen av første kvartal. I andre kvartal fikk derimot renteøkningene effekt på bankenes totale boliglånporteføljer. Samtidig som pengemarkedsrenten sank ytterligere i andre kvartal medførte dette en markert bedring i bankenes utlånsmarginer. Bankenes finansieringskostnader gjennom verdipapirmarkedet har sunket betydelig de siste kvartalene, men ligger fortsatt høyere enn i årene før finanskrisen. Blant annet som følge av dette er konkurransen om innskuddsmidler fra kunder fremdeles sterk. Innskuddsmarginen svekket seg noe i andre kvartal, og var negativ for sjette kvartal på rad. Total rentemargin (differansen mellom gjennomsnittlig utlåns- og innskuddsrente) ved utgangen av første halvår var på det høyeste nivået siden 2008.

Bankenes netto renteinntekter var 10 prosent høyere enn for ett år tilbake. Den økte rentemarginen i andre kvartal ga seg utslag i en særlig sterk økning i nettorente fra første til andre kvartal, med 9 prosent. Bankenes resultat ble belastet med 0,7 mrd. kroner i sikringsfondavgift i første halvår. I 2012 var bankene fritatt for innbetaling av avgift, som følge av at fondet var fullt oppkapitalisert. Fra og med inneværende år skal derimot bankene betale inn avgift til sikringsfondet uavhengig av nivået på kapitalisering. Økningen i netto renteinntekter, med 7 prosent fra samme periode i fjor, ville vært 3 prosentpoeng høyere uten denne effekten. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital økte nettorenten med 3 basispunkter, til 1,49 prosent. Korrigert for sikringsfondseffekten ville økningen vært om lag 7 basispunkter.

Figur 4.3: Rentemargin og nettorente

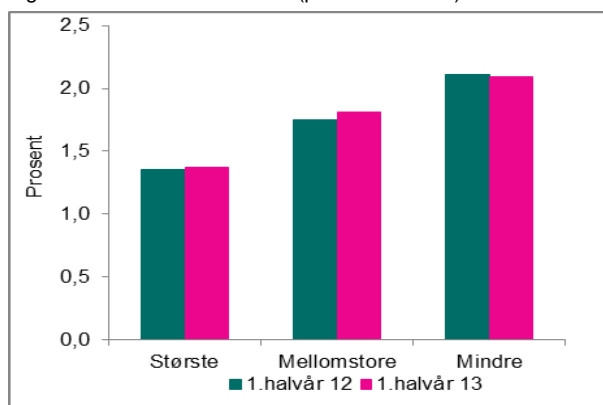

Figur 4.4: Utlånsmargin i kundegrupper

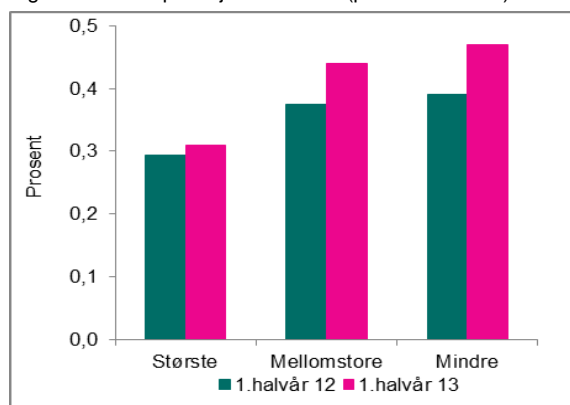

Andre inntekter, eksklusiv kursgevinster på finansielle instrumenter, var 11 prosent høyere enn ett år tidligere. Netto provisjonsinntekter viste spesielt god utvikling, med en økning på 15 prosent. Økningen i nettoprovisjoner var særlig stor for gruppene av de mellomstore og mindre bankene, med over 25 prosent. Noe av årsaken til dette var høyere mottatte provisjoner fra deleide OMF-foretak. Disse inntektene ville kommet som netto renteinntekter dersom de overførte lånene fremdeles hadde stått på bankenes egne balanser.

Figur 4.5: Netto renteinntekter (prosent av GFK)

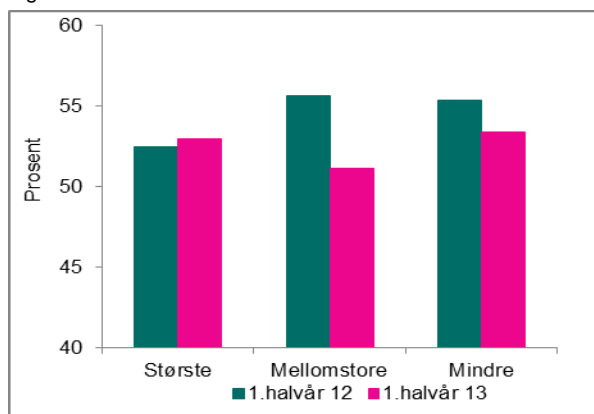
Figur 4.6: Netto provisjonsinntekter (prosent av GFK)

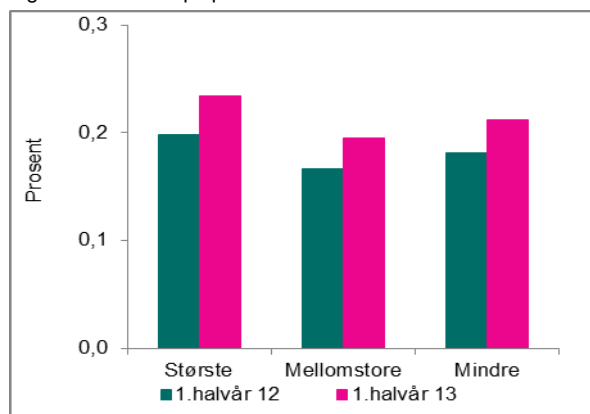
Netto verdiendringer på finansielle instrumenter var 27 prosent høyere enn ett år tidligere. Hovedforklaringen på denne bedringen var verdiendringer på sikringsinstrumenter i forbindelse med den langsiktige finansieringen. Disse instrumentene vurderes til virkelig verdi (marked-to-market), og verdiene vil dermed være relativt volatile. I tider med uro i valutamarkedet vil disse avtalene gi regnskapsmessig gevinst, mens mer stabile perioder vil gi motsatt effekt.

Totale driftskostnader var 7 prosent høyere enn året før. Kostnader til lønn, pensjoner mv. økte med 5 prosent, mens administrasjonskostnader økte med 9 prosent. Som følge av den sterke veksten i inntekter gikk bankenes samlede kostnad/inntektsforhold ned fra 53,3 prosent til 52,6 prosent.

Figur 4.7: Kostnad-/inntektsforhold

Figur 4.8: Utlånstap i prosent av utlån

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

Utlånstapene i første halvår var 21 prosent høyere enn ett år tidligere. Tapene tilsvarte likevel kun 0,22 prosent av utlånsvolumet. Tapene i andre kvartal isolert var 6 prosent høyere enn i første kvartal. De tre gruppene av banker hadde tilnærmet likt tapsnivå i første halvår.

Balanse

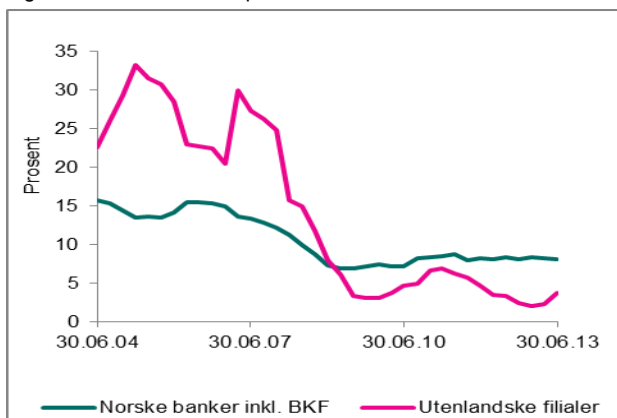
Bankene hadde en vekst i utlån til kunder på 2,7 prosent siste år. Inkluderes de gruppeeide OMF-foretakene var veksten 3,6 prosent. Utlånsveksten var særlig lav for gruppen av de største bankene, som hadde en samlet vekst (inkludert OMF-foretak) på 1,5 prosent. Gruppen av de minste bankene hadde høyest utlånsvekst, med 10,0 prosent siste år (inkludert OMF-foretak).

Tabell 4.2: Balanseposter for samtlige norske banker (uten gruppeeide OMF-foretak)

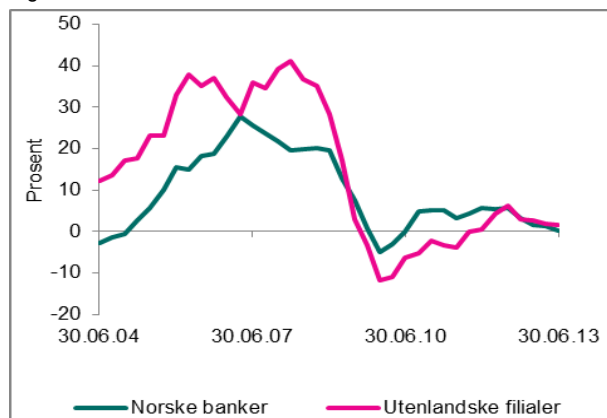
	30.06.13		30.06.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	4 299,7		4 104,3		4,8
Brutto utlån til kunder	2 989,7		2 910,1		2,7
Tapsnedskrivninger på utlån	-23,8	-0,9	-21,4	-0,8	
herav individuell tapsnedskrivning	-15,9	-0,6	-14,4	-0,5	10,7
herav gruppenedskrivning	-7,9	-0,3	-7,0	-0,3	12,9
Brutto misligholdte utlån	49,1	1,6	45,4	1,6	8,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	637,7		680,1		-6,2
Innskudd fra kunder	1 991,0		1 784,0		11,6
Verdipapirgjeld	1 188,7		1 180,7		0,7
Egenkapital	264,8		236,3		12,0
Innskuddsdekning (%)	66,6		61,3		
Egenkapital i % av forvaltningskapital	6,2		5,8		

Vekstraten for utlån til personkunder har vært stabil de siste tre årene, og var 8,2 prosent ved utgangen av andre kvartal. Utlån til bedriftskunder fra norske banker var redusert med i overkant av 2 prosent siste år. Her trekker særlig utlån til utenlandske bedriftskunder vekstraten ned, med en reduksjon i volum (omregnet til norske kroner) på 10 prosent siste år. Utenlandske bedriftskunder utgjorde 22 prosent av totale bedriftsutlån ved utgangen av kvartalet. De norske bankenes utlånsvekst til *innenlandske* bedriftskunder har sunket markert de siste kvartalene, og var kun 0,3 prosent ved utgangen av andre kvartal. Veksten fra utenlandske filialer var om lag et prosentpoeng høyere. Den lave veksten i bedriftsmarkedet kan være påvirket av økt aktivitet i obligasjonsmarkedet. Det er særlig veksten i de større bankene som blir påvirket av dette.

Figur 4.9: Vekst i utlån til personkunder

Figur 4.10: Vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder

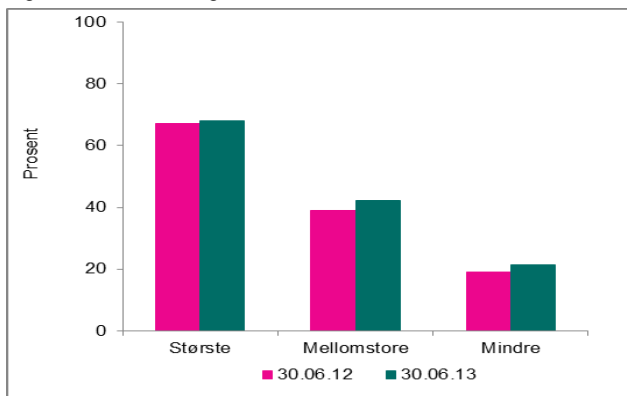

Ved utgangen av andre kvartal hadde bankene samlet overført 57 prosent av boliglånene til OMF-foretak. Dette var 2 prosentpoeng høyere enn ett år tidligere, og økningen i andel overførte lån var om lag lik for de tre gruppene av banker.

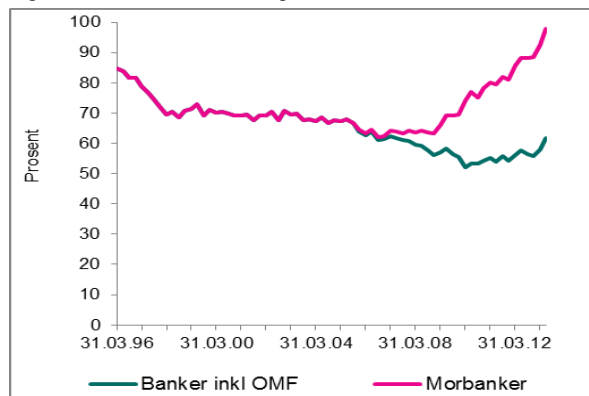
Både individuelle og gruppemessige nedskrivninger på utlån har vært tilnærmet uendret i forhold til utlånsmassen de siste seks kvartalene, med et totalt nivå på nedskrivninger på 0,9 prosent av kundeutlån. Volumet av misligholdte utlån økte med 2 prosent i andre kvartal isolert, og var 8 prosent høyere enn ett år tidligere. Misligholdte utlån utgjorde 1,6 prosent av utlånsmassen ved utgangen av kvartalet.

Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Innskudd fra kunder økte med 11,6 prosent siste år. I første kvartal isolert økte innskuddene med nær 8 prosent. En årsak til den sterke innskuddsveksten var kortsiktige pengemarkedsinnskudd. Innskuddsdekningen i morbankene har økt markert som følge av overføringer av utlån fra bankene til boligkredittforetakene, og utgjorde 97,9 prosent. Inkluderes lånene som ligger i OMF-foretak, inkludert de deleide foretakene, var innskuddsdekningen 61,7 prosent. Gruppen av de mindre bankene skiller seg ut ved å ha en lavere vekst i innskudd enn i utlån det siste året.

Figur 4.11: Andel boliglån ført i OMF-foretak

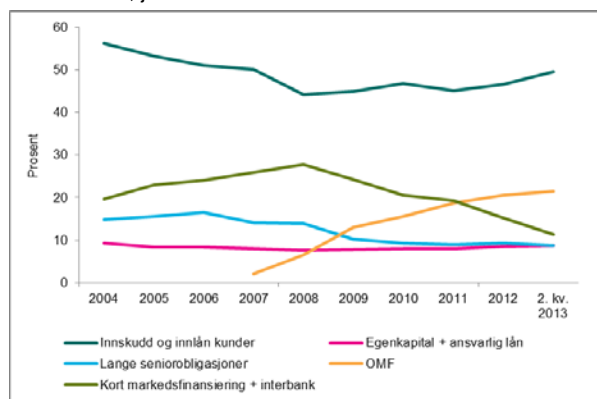
Figur 4.12: Innskuddsdekning

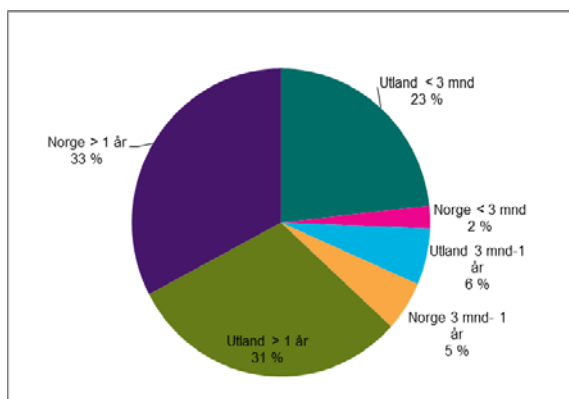
Den sterke veksten i innskudd har økt andelen kundeinnskudd av total finansiering. Denne andelen utgjorde 50 prosent ved utgangen av første halvår 2013, se figur 4.13. Andelen markedsfinansiering av total

finansiering har falt noe som følge av redusert andel kortsiktig finansiering, og utgjorde 42 prosent ved halvårsslutt. Over 50 prosent av norske bankers totale markedsfinansiering tilhører de store bankene, av dette er om lag 80 prosent finansiering fra utlandet. De store bankene har betydelige korte/over-natten-innskudd i utenlandske sentralbanker og siden årsslutt 2012 har disse økt betydelig. Innskuddene i utenlandske sentralbanker er trukket ut av bankenes totale finansiering for å gi et riktigere bilde av det faktiske refinansieringsbehovet.

Figur 4.13: Utvikling i finansieringskilder, banker og OMF-foretak, justert for valutainnskudd i sentralbanker

Figur 4.14: Markedsfinansiering, banker og OMF-foretak, ikke fratrukket valutainnskudd i sentralbanker

Andelen finansiering med løpetid over ett år utgjør 64 prosent av total markedsfinansiering. Hoveddelen av bankenes lange obligasjonslån er OMF. Ved halvårsslutt var det utstedt OMF for om lag 878 mrd. kroner. OMF-markedet har vokst sterkt, og er en viktig kilde for langsiktig finansiering i norske banker. Bankenes utstedelser av seniorobligasjoner har holdt seg stabilt de siste årene.

En betydelig andel av bankenes markedsfinansiering er kortsiktig finansiering (under 3 måneder) i penge- og verdipapirmarkedene. Hoveddelen av dette er finansiering fra utlandet. Av total markedsfinansiering i bankene og OMF-foretakene (inkl. all interbankgjeld) utgjorde gjeld til utlandet 60 prosent ved utgangen av andre kvartal 2013, en økning fra 56 prosent ett år tilbake. Andelen utenlandsfinansiering med løpetid over 1 år utgjør 5 prosentpoeng mer enn for ett år tilbake. De store bankene holder som nevnt store innskudd i utenlandske sentralbanker og netto refinansieringsbehov er derfor mindre enn bruttotallene tilsier.

Nærmere om OMF-foretakene

De 23 OMF-foretakene hadde til sammen 1 050 mrd. kroner i brutto utlån til kunder, hovedsakelig i form av boliglån.

Resultatene for OMF-foretak som er heleid av banker (18 selskaper), inngår i omtalen av banker foran. De heleide OMF-foretakene hadde en utlånsvekst på 6,2 prosent gjennom overføringer fra banker til boligkredittforetak. Veksten har gradvis avtatt og årsveksten var 9,2 prosent ved utgangen av forrige kvartal. Noen banker har klaggjort ytterligere boliglån for overføring slik at de fortsatt vil kunne bruke OMF-

markedet som finansieringskilde. Dette gjelder også for utlån med sikkerhet i næringseiendom som bankene i liten grad har overført til nå.

Ren kjernekapitaldekning lå 2,2 prosentpoeng høyere enn for ett år siden. Ingen heleide OMF-foretak hadde under 9 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 4.3: Balanseposter heleide OMF-foretak

	30.06.2013	30.06.2012	
	Mill. kr	Mill. kr	Vekst i %
Forvaltningskapital	860 953	806 945	6,7
Brutto utlån til kunder	808 837	761 259	6,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	160 753	155 459	3,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	642 889	586 317	9,6
Ren kjernekapitaldekning	12,3 %	10,1 %	
Kapitaldekning	13,0 %	11,0 %	

Deleide OMF-foretak (5 selskaper) hadde en utlånsvekst på 16,5 prosent som følge av overføringer av utlån fra banker. Ved utgangen av forrige periode var årsveksten 20,3 prosent. Ren kjernekapitaldekning har økt med 0,4 prosentpoeng det siste året. Ingen deleide OMF-foretak lå under 9 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 4.4: Balanseposter deleide OMF-foretak

	30.06.2013	30.06.2012	
	Mill. kr	Mill. kr	Vekst i %
Forvaltningskapital	289 669	241 776	19,8
Brutto utlån til kunder	240 558	206 541	16,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	5 579	3 685	51,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	265 826	222 126	19,7
Ren kjernekapitaldekning	10,7 %	10,3 %	
Kapitaldekning	11,4 %	10,7 %	

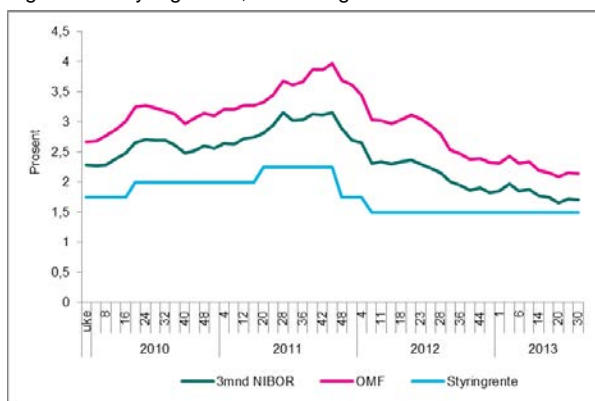
Likviditet

Forholdene i de internasjonale penge- og kapitalmarkedene har vært relativt gode det siste kvartalet, men signalene om at FED vurderer å starte nedtrapping av de kvantitative lettelsene skapte uro i månedsskiftet mai/juni. Som normalt, har det den siste tiden vært noe mindre aktivitet enn ellers i året. Det er noe større aktivitet i markedet for covered bonds enn for seniorobligasjoner. Interbankmarkedene har over lang tid vært stille, men nå observeres mer aktivitet, i hovedsak i form av lån mot pant. Flere europeiske banker har lånt i interbankmarkedet for å møte likviditetsbehovet som følger av tilbakebetalinger av LTRO fra ECB. Tidligere i sommer annonserte ECB at de vil endre kravene til sikkerhetsstillelse. Det forventes imidlertid ikke at dette vil påvirke de europeiske bankene i noe særlig grad.

Førstehåndsmarkedet for OMF fungerer bra for de norske institusjonene, både i NOK og valuta. Det norske markedet for seniorobligasjoner fungerer også tilfredsstillende. Det har også i det norske markedet vært liten aktivitet gjennom sommeren. Emisjonsnivået for OMF og seniorobligasjoner var fra juni til midten av august lavere enn i samme periode i 2012. Risikopremiene har falt relativt mye det siste året og ligger nå på det laveste nivået siden 2009. I markedet for kort finansiering er det god tilgang til penger og lite endring i pris.

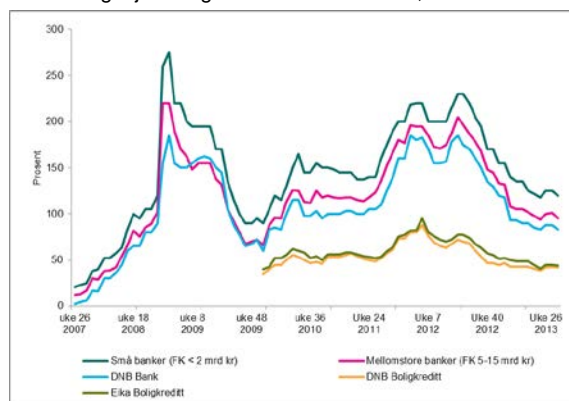
På grunn av lavere pris og mindre prissvingninger er det fordelaktig for bankene å benytte OMF til lang finansiering, særlig for de små bankene. Forskjellen mot seniorobligasjoner er derimot redusert det siste halvåret ettersom prisen på seniorobligasjoner med 5 års løpetid har falt med om lag 35 bp, mens prisen på OMF med 5 års løpetid har vært stabil. Per 7. august 2013 var 5-årsobligasjonene til små og mellomstore banker priset til henholdsvis 120 og 95 bp over NIBOR, mens for DNB Bank lå prisen på obligasjonslånene 83 bp over NIBOR. OMF utstedt av DNB Boligkreditt var priset til 42 bp over NIBOR, mens OMF utstedt av Eika Boligkreditt var priset 44 bp over NIBOR.

Figur 4.15: Styringsrente, NIBOR og OMF-rente

Kilde: Norges Bank, DNB Markets

Figur 4.16: DNB Markets indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF mot 3m-NIBOR, 5 år

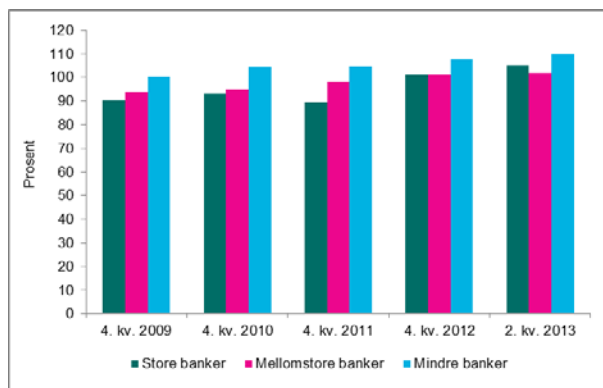

Kilde: DNB Markets

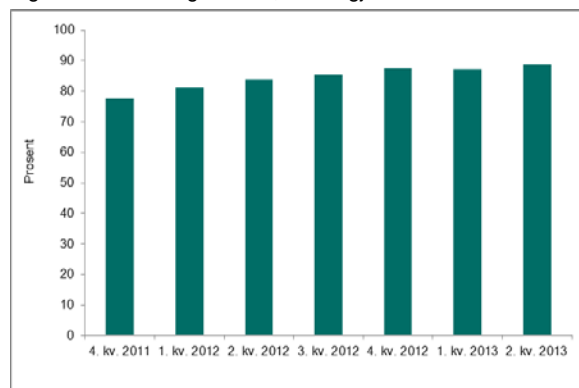
Likviditetsindikator 1 benyttes i oppfølgingen av bankenes likviditetsrisiko og viser bankenes finansiering med løpetid over 1 år som andel av illikvide eiendeler. I finansieringen inngår kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og egenkapital. Illikvide eiendeler består i hovedsak av utlån til kunder og kredittinstitusjoner, og pantsatte verdipapirer. For de store bankene var andelen langsiktig finansiering 105 prosent av illikvide eiendeler ved utgangen av andre kvartal 2013, mens for de mellomstore og mindre bankene var andelen henholdsvis 102 og 110 prosent.

Net Stable Funding Ratio (NSFR), som er foreslått innført som et minstekrav på 100 prosent fra 2018 i CRD IV, har likhetstrekk med likviditetsindikator 1. NSFR måler bankenes langsiktige og stabile finansiering som andel av nødvendig finansiering over en ettårs periode. De 17 største bankene har siden 2011 rapportert denne indikatoren til Finanstilsynet. Ved utgangen av andre kvartal 2013 var NSFR 89 prosent, en økning på 5 prosentpoeng det siste året. Begge de langsiktige indikatorene, både likviditetsindikator 1 og NSFR, har økt de seneste årene.

Figur 4.17: Finansiering med løpetid over 1 år som andel av illikvide eiendeler

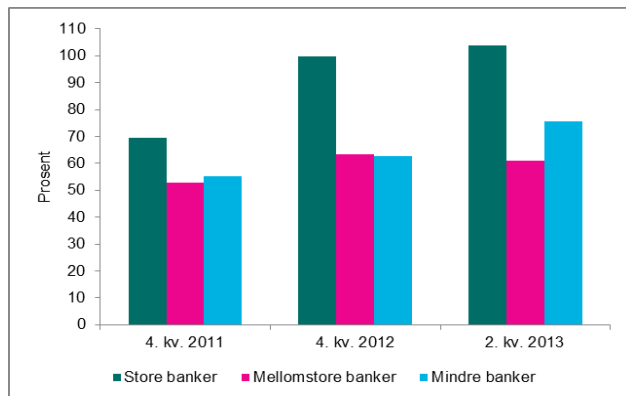
Figur 4.18: Utvikling i NSFR, vektet gjennomsnitt

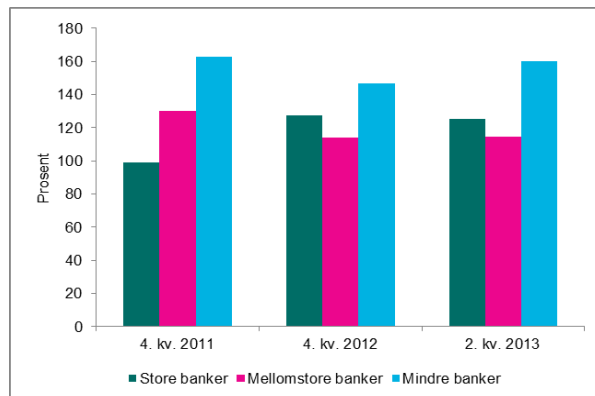
Det nye kravet til likviditetsbuffer i CRD IV, Liquidity Coverage Ratio (LCR), måler størrelsen på foretakets likvide aktiva i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stressituasjon. LCR for bankene samlet sett økte med 2 prosentpoeng siste kvartal og var 100 prosent ved utgangen av andre kvartal 2013. Samlet oppfylles det fremtidige LCR-kravet, men det er store forskjeller mellom og innad i de ulike gruppene av banker. De store bankene hadde den høyeste LCR-verdien med 104 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene hadde LCR på henholdsvis 61 og 74 prosent. Indikatoren er fortsatt under utforming, så det er ennå uklart både hvilke papirer som vil kunne telle med, og ikke minst hvor strenge kravene til likviditeten i disse papirene vil bli i den endelige indikatoren.

I tillegg til LCR beregnes også en utvidet likviditetsbufferindikator (LBI). Her inkluderes bankenes øvrige, men mindre likvide aktiva som ikke kvalifiserer for LCR, dvs. andre papirer som er deponerbare, men ikke trukket på i sentralbanker. LBI følges inntil regelverket for LCR trer i kraft. Ved utgangen av andre kvartal 2013 var LBI 125 og 115 prosent for henholdsvis de store og mellomstore bankene. De mindre bankene hadde noe høyere LBI, 160 prosent, ved kvartalsslutt. Det viser at norske banker, særlig de mindre, har en betydelig andel aktiva som antas å være noe mindre likvide, men som kan benyttes som en likviditetsbuffer i perioder med stress.

Figur 4.19: Utvikling i LCR, vektet gjennomsnitt

Figur 4.20: Utvikling i LBI, vektet gjennomsnitt

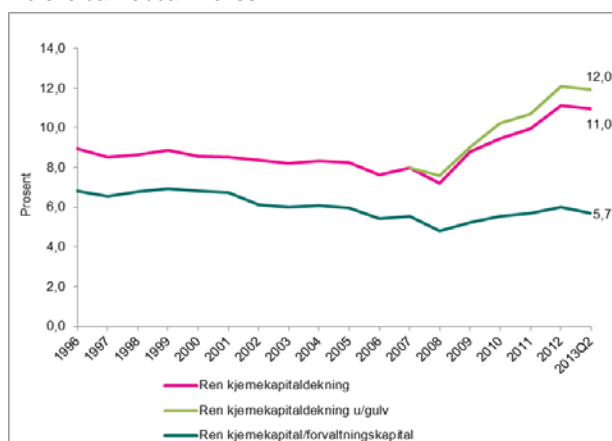
Soliditet

Nye kapitalkrav er innført noe tidligere i Norge enn det som følger av det nye internasjonale regelverket (CRD IV). Stortinget vedtok 10. juni i år nye kapitalkrav, og endringene trådte i kraft 1. juli 2013. Dette innebærer blant annet at kravet om 9 prosent¹ ren kjernekapitaldekning for banker og finansieringsforetak mv. nå er innført i lov. Kravet til ansvarlig kapital videreføres slik at kapitaldekningen må ligge minst 3,5 prosentpoeng over kravet til ren kjernekapitaldekning. Endringene i Finansieringsvirksomhetsloven mv. innebærer også at det vil bli en gradvis økning i kravet til ren kjernekapitaldekning i årene som kommer. I Finanstilsynet tilbakemelding til institusjonene påpekes det at det må tas høyde for at Basel I-gulvet² videreføres og at risikovektene på boliglån økes.

Ren kjernekapital er beregnet som kjernekapital, fratrukket all hybridkapital, og det stilles således høye krav til tapsbærende evne for denne kapitalen. Norske bankers samlede rene kjernekapitaldekning var 11,0 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2013, en økning på 1,1 prosentpoeng sammenlignet med ett år tilbake.

Sammenlignet med utgangen av 2012 har den samlede rene kjernekapitaldekningen falt marginalt med 0,1 prosentpoeng. Reduksjonen i ren kjernekapitaldekning fra årsskiftet bør sees i sammenheng med at kun et fåtall av bankene inkluderer positivt delårsresultat³ i kjernekapitalen. I kvartalsberegning av soliditet gis det kun mulighet for å medregne positivt resultat dersom dette er revisorgodkjent, og beløpet må reduseres for påregnelig skatt og utbytte. Av de største bankene var det kun Sparebanken 1 SR-bank og Sparebank 1 SMN som inkluderte delårsresultat ved utløpet av 2. kvartal. Ved vekst i beregningsgrunnlaget vil banker som ikke inkluderer delårsresultatet kunne oppleve fall i ren kjernekapitaldekningen da opptjent delårsresultat i kapitaldekningsberegningen først tillegges egenkapitalen ved årsskiftet. Dersom halvparten av resultatet (etter skatt) hadde vært inkludert for samtlige norske banker, ville samlet ren kjernekapitaldekning vært 11,2 prosent ved utgangen av 2. kvartal i år. Gode resultater i bankene gir et godt utgangspunkt for å styrke soliditeten i tiden som kommer.

Figur 4.21: Ren kjernekapitaldekning og uvektet kapitalandel i norske banker/bankkonsern

Figur 4.22: Ren kjernekapitaldekning i norske banker/bankkonsern

¹ Inkluderer minstekrav til ren kjernekapital (4,5 prosent), bevaringsbuffer (2,5 prosent) og systemrisikobuffer (2 prosent).

² Se avsnittet "Forvaltningskapital og beregningsgrunnlag" for nærmere beskrivelse.

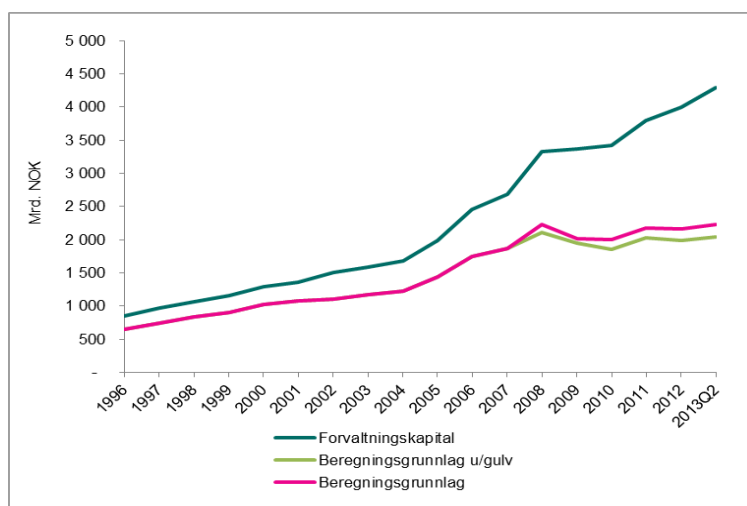
³ Akkumulert underskudd må trekkes fra kjernekapitalen.

Endringene i Finansieringsvirksomhetsloven mv. åpner også for at det (i forskrift) kan fastsettes bestemmelser om at ren kjernekapital eller kjernekapitalen i finansinstitusjoner minst skal utgjøre en bestemt prosent av verdien av foretakets eiendeler og ikke balanseførte forpliktelse, beregnet uten risikovekting (uvektet kjernekapitalandel). Den uvektede kjernekapitalandelen vil fungere som en back stop-mekanisme, og sørge for at bankene holder et minimum av kapital, selv ved vridning av porteføljen mot lavrisikosegmenter. Et lignende forholdstall Finanstilsynet ser på i mellomtiden er ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen. Ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen i norske banker utgjorde 5,7 prosent ved utgangen av 2. kvartal i år, opp fra 5,4 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2012.

Forvaltningskapital og beregningsgrunnlag

Ren kjernekapitaldekning kan øke ved å øke egenkapitalen eller redusere beregningsgrunnlaget. Som følge av at beregningsgrunnlaget skal stå i forhold til risikoen i selskapenes porteføljer, er samlet beregningsgrunnlag lavere enn forvaltningskapitalen. Ved utgangen av 2. kvartal i år var det åtte banker som benyttet interne modeller (IRB) ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Gjennomsnittlige risikovekter er lavere for bankene som benytter IRB-modeller enn for bankene som benytter standardmetoden, og dette er en viktig årsak til økt nivåforskjell mellom det aggregerte beregningsgrunnlaget og forvaltningskapitalen etter 2007, se figur 4.23. Alle de store bankene benytter IRB-modeller, og lav vekst i beregningsgrunnlaget sammenlignet med forvaltningskapitalen er en indikasjon på reduserte risikovekter og/eller at eksponeringer dreies mot engasjementskategorier med lavere risikovekt. Samlet utgjorde beregningsgrunnlaget (uten gulv) 45 prosent av forvaltningskapitalen i norske IRB-banker ved utgangen av 2. kvartal i år, ned fra 47 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2012.

Figur 4.23: Beregningsgrunnlag og forvaltningskapital i norske banker/bankkonsern

Da Basel II åpnet for at bankene kunne benytte IRB-modeller for beregning av kapital, var det et mål at soliditeten i banksystemet ikke skulle svekkes. For at interne modeller ikke skulle gi for store reduksjoner i kapitalkravet, ble det innført overgangsregler i form av gulvkrav. Gulvkravet består i at kapitalkravet under Basel II ikke kan være mindre enn 80 prosent av hva kapitalkravet med reglene fra Basel I. Samlet utgjorde

beregningsgrunnlaget (med golv) 50 prosent av forvaltningskapitalen i norske IRB-banker ved utgangen av 2. kvartal i år, ned fra 52 prosent for et år siden. For banker som benytter standardmetoden for beregning av kapitalkrav har samlet beregningsgrunnlag som andel av forvaltningskapitalen holdt seg stabil på 58 prosent det siste året.

Utenlandske bankers filialer i Norge

De tolv utenlandske filialene i Norge hadde i overkant av 10 prosent av samtlige bankers totale utlån ved utgangen av andre kvartal 2013. Utlånsveksten for de utenlandske filialene har vært på nivå med veksten i norske banker det siste året.

Tabell 4.5: Balanseposter for utenlandske bankers filialer i Norge

	30.06.13	30.06.12	
	Mrd.kr	Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	595,3	598,5	-0,5
Brutto utlån til kunder	386,0	374,2	3,1
Br.utlån inkl. OMF-foretak	441,2	422,9	4,3
Innskudd fra kunder	216,4	202,8	6,7
Markedsandel, br.utlån kunder (%)	10,7	10,7	

Øvrige kredittforetak

Kommunalbanken er størst av kredittforetakene som ikke er OMF-foretak med en forvaltningskapital på 370 mrd. kroner. Selskapene samlet hadde et resultat før skatt som var klart svakere enn i fjor. Dette skyldtes særlig at ett selskap bokførte betydelige urealiserte gevinster på finansielle instrumenter i første halvår i fjor.

Tabell 4.6: Resultatposter (4 selskaper)*

	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	940	0,49	1 144	0,81
Andre inntekter	154	0,08	581	0,41
herav kursgevinster	88	0,05	550	0,39
Andre kostnader	96	0,05	104	0,07
herav lønn og personalkostnader	56	0,03	55	0,04
Resultat før tap på utlån	998	0,52	1 620	1,15
Bokførte tap på utlån	77	0,04	6	0,00
Resultat før skatt	921	0,48	1 614	1,14
Skattekostnad	258	0,13	452	0,32
Resultat etter skatt	663	0,34	1162	0,82

*Kommunalbanken, KLP Kreditt, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Brutto utlån til kunder økte med 7,7 prosent, mens forvaltningskapitalen kun har økt marginalt. Dette skyldtes en reduksjon i verdipapirbeholdningen i ett av selskapene. Nivået på misligholdte lån er lavt. Ren

kjernekapitaldekning har økt med 0,8 prosentpoeng det siste året. Ingen av selskapene hadde under 9 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 4.7: Balanseposter (4 selskaper) *

	30.06.2013		30.06.2012		Vekst i %
	Mill. kr	% av brutto utlån	Mill. kr	% av brutto utlån	
Forvaltningskapital	396 242		393 481		0,7
Brutto utlån til kunder	252 738		234 724		7,7
herav utlån vurdert til amortisert kost	120 698		107 123		12,7
herav utlån vurdert til virkelig verdi	132 040		127 600		3,5
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-137	-0,1	-89	-0,1	54,0
herav individuelle tapsnedskrivninger	-91	-0,1	-48	0,0	89,6
herav gruppenedskrivninger	-46	0,0	-41	0,0	12,2
Brutto misligholdte lån, 30 dager	589	0,2	486	0,2	21,4
Gjeld til kredittinstitusjoner	21 466		22 309		-3,8
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	344 851		346 812		-0,6
Ren kjernekapitaldekning	12,7 %		11,9 %		
Kapitaldekning	15,2 %		14,6 %		

*Kommunalbanken, KLP Kreditt, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Finansieringsselskaper

- Nettorenten klart høyere enn i første halvår i fjor
- En reduksjon i tap på utlån
- Økende utlånsvekst på 9,3 prosent, veksten i forbrukslån 7,8 prosent

Finansieringsselskapenes hovedområder er leasing og bilfinansiering i tillegg til kortbaserte utlån og annen forbruksfinansiering. Markedet er bredt sammensatt, og det er store variasjoner mellom selskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling. De foreløpige tallene omfatter 23 norske finansieringsselskaper. Forbrukslån gis en egen omtale. I tillegg omtales utviklingen i selskaper med leasing/bilfinansiering som kjernevirksomhet samt utenlandske filialer i Norge.

Resultat

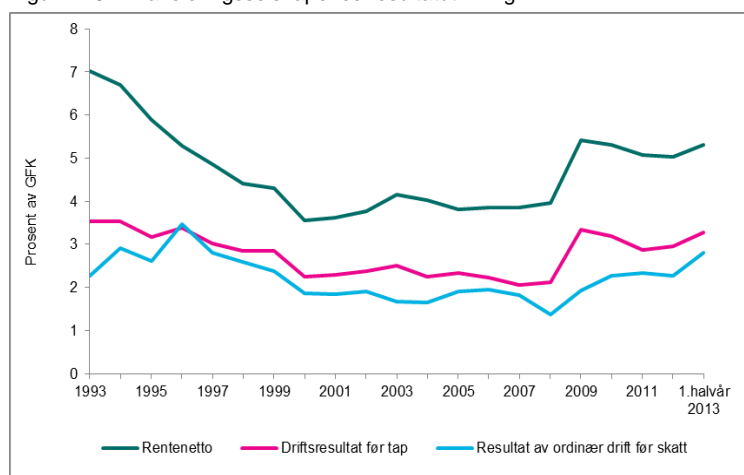
Finansieringsselskapenes resultat før skatt var på 1,3 mrd. kroner i første halvår, en økning med nesten 28 prosent sammenlignet med tilsvarende kvartal i fjor. Målt i forhold til GFK var resultatet 0,5 prosentpoeng bedre. Egenkapitalavkastningen var 17,0 prosent, en forbedring på 2,6 prosentpoeng fra i 2012.

Netto renteinntekter økte med 0,4 prosentpoeng, målt i forhold til GFK. Det var en nedgang i både renteinntekter og rentekostnader, sett i forhold til GFK, men fallet var størst for rentekostnadene. De bokførte tapene var lavere enn i samme periode i fjor.

Tabell 4.8: Resultatposter

	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 419	5,31	2 126	4,93
Andre inntekter	247	0,54	279	0,65
herav kursgevinster	3	0,01	0	0,00
Andre kostnader	1 174	2,58	1 112	2,58
herav lønn og personalkostnader	472	1,04	446	1,03
Resultat før tap på utlån	1 492	3,28	1 294	3,00
Bokførte tap på utlån	213	0,47	291	0,68
Resultat før skatt	1 278	2,81	1 002	2,32
Skattekostnad	350	0,77	285	0,66
Resultat etter skatt	928	2,04	718	1,66
Egenkapitalavkastning	17,0 %		14,4 %	

Figur 4.25: Finansieringsselskapenes resultatutvikling

Balanse

Brutto utlån til kunder økte med 9,3 prosent siste tolv måneder. Årsveksten var 8,1 prosent ved utgangen av forrige kvartal. Brutto misligholdte lån var lavere enn for ett år siden. Mislighold målt i forhold til utlån, ligger nivåmessig høyere enn i bankene. Ren kjernekapitaldekning var 15,8 prosent, 0,2 prosentpoeng lavere enn for ett år siden. Ingen selskaper hadde under 9 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 4.9: Balanseposter

	30.06.2013		30.06.2012		Vekst i %
	Mill. kr	% av brutto utlån	Mill. kr	% av brutto utlån	
Forvaltningskapital	94 481		87 261		8,3
Brutto utlån til kunder	89 180		81 572		9,3
herav utlån vurdert til amortisert kost	88 673		81 075		9,4
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 195	-1,3	-1 170	-1,4	2,1
herav individuelle tapsnedskrivninger	-955	-1,1	-944	-1,2	1,1
herav gruppenedskrivninger	-240	-0,3	-226	-0,3	6,2
Brutto misligholdte lån, 30 dager	4 265	4,8	5 000	6,1	-14,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	74 791		70 843		5,6
Ren kjernekapitaldekning	15,8 %		16,0 %		
Kapitaldekning	16,6 %		16,6 %		

Forbrukslån

Både finansieringsselskaper og banker yter forbrukslån. Forbruksfinansiering omfatter kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Utvalget består av 22 selskaper (9 finansieringsselskaper og 13 banker). Både norske selskaper og utenlandske filialer inngår. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med varierende kredittrammer, samt lån uten sikkerhet i størrelsesorden 10 000 til 400 000 kroner. Den effektive renten vil variere mye avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid, men er gjennomgående høy. Kredittvurderingene knyttet til forbrukslån er strenge, og en høy andel av søknadene blir avslått.

Tabell 4.10: Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper*

	2008	2009	2010	2011	2012	per 2. kv. 2013
Forbrukslån (mill. kr)	43 352	43 936	48 913	58 118	62 453	64 446
Årsvekst %	17,4	1,4	3,0	5,1	7,5	7,8
Bokførte tap (mill. kr)	953	1 371	1 311	864	856	383
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	2,2	3,1	2,7	1,5	1,4	1,2
Nettorente i % av GFK	8,8	11,8	12,0	11,3	11,2	11,3
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	3,3	5,4	5,7	6,5	6,7	6,7
Brutto misligholdte lån, 90 dg. (mill. kr)	2 809	2 696	2 895	2 933	2 920	2 923
i prosent av forbrukslån	6,5	6,1	5,9	5,0	4,7	4,5
Brutto misligholdte lån, 30 dg. (mill. kr)			4 895	4 867	4 966	4 687
i prosent av forbrukslån			10,0	8,4	8,0	7,3

*Utvalget ble utvidet i 2012. Årsvekst er beregnet på grunnlag sammenlignbart utvalg.

Utlånsveksten har vært stigende de siste årene etter en kraftig stagnasjon i 2009 og 2010. Ved utgangen av andre kvartal 2013 var årsveksten 7,8 prosent. Veksten var noe lavere enn for finansieringsselskaper generelt og lavere enn veksten i norske bankers utlån til personkunder.

Målt i forhold til GFK, var resultatet omtrent det samme som i 2012. Det har vært en nivåmessig nedgang i misligholdte lån, men nivået på tap og mislighold ligger høyere enn i banker og finansieringsselskaper generelt. Netto renteinntekter har siden 2009 ligget stabilt på over 11 prosent av GFK, noe som indikerer at selskapene priser risikoen knyttet til forbrukslån høyt.

Leasing og bilfinansiering

Finansieringsselskaper med leasing og bilfinansiering som hovedområde (13 selskaper), hadde et resultat før skatt som var over 40 prosent bedre enn året før. Bokførte tap på utlån viste en klar nedgang. Utlånene økte med 8,4 prosent siste tolv måneder, mens veksten i leasing var noe lavere.

Tabell 4.11: Resultatposter (13 norske finansieringsselskaper)

	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 355	3,48	1 182	3,17
Andre inntekter	193	0,50	224	0,60
herav kursgevinster	2	0,00	1	0,00
Andre kostnader	577	1,48	591	1,59
herav lønn og personalkostnader	330	0,85	316	0,85
Resultat før tap på utlån	970	2,49	816	2,19
Bokførte tap på utlån	123	0,31	215	0,58
Resultat før skatt	848	2,18	601	1,61
Skattekostnad	240	0,62	171	0,46
Resultat etter skatt	608	1,56	430	1,15

Tabell 4.12: Balanseposter (13 norske finansieringsselskaper)

	30.06.2013		30.06.2012		Vekst i %
	Mill. kr	% av brutto utlån	Mill. kr	% av brutto utlån	
Forvaltningskapital	80 811		75 133		7,6
Brutto utlån til kunder	76 952		70 991		8,4
herav leasing	51 494		47 995		7,3
Leasing totalt i norske selskaper*	84 635		80 215		5,5
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-780	-1,0	-766	-1,1	1,9
herav individuelle tapsnedskrivninger	-608	-0,8	-607	-0,9	0,1
herav gruppenedskrivninger	-173	-0,2	-159	-0,2	8,8
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 533	4,6	4 265	6,0	-17,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	65 750		63 188		4,1

*omfatter 18 finansieringsselskaper og banker

Utenlandske finansieringsselskapers filialer i Norge

De utenlandske filialene i Norge hadde i underkant av 30 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån ved utgangen av andre kvartal 2013. Utlånsveksten for de utenlandske filialene har vært lav det siste året.

Tabell 4.13: Balanseposter (20 filialer)

	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr	Mill. kr	Vekst i %	
Forvaltningskapital	40 011	38 510	3,9	
Brutto utlån til kunder	36 974	36 901	0,2	
herav leasing (11 filialer)	11 754	11 613	1,2	
Leasing totalt i utenlandske filialer*	18 084	17 547	3,1	

*omfatter 14 utenlandske filialer av finansieringsselskaper og banker

5 Forsikring og pensjon

Livsforsikringselskaper

- Verdijustert avkastning noe svakere i første halvår 2013 enn i samme periode i 2012, men bokført resultat noe bedre
- Avkastningsoverskudd er benyttet til oppreservering for langt liv
- Bufferkapitalen ble styrket med 9 mrd. kroner i første halvår, gjennom positivt delårsresultat og økt kursreguleringsfond

Aksjemarkedene, både i Norge og internasjonalt, hadde en positiv utvikling i første halvår 2013, og oppgangen har fortsatt i første halvdel av tredje kvartal. De korte rentene ble noe redusert i første halvår, mens de lange rentene i Norge (10 år stat) og internasjonalt økte. På tross av renteøkningen de siste månedene, er rentenivået fremdeles svært lavt.

Et vedvarende lavt rentenivå er en betydelig utfordring for selskapene på lengre sikt, som følge av rentegarantiene som er inngått i perioder med vesentlig høyere renter enn dagens nivå. Finansdepartementet besluttet i juni at beregningsrenten skal holdes uendret, til tross for Finanstilsynets vedtak i mai om å redusere beregningsrenten for nye livsforsikringskontrakter og ny pensjonsopptjening for kollektive rente- og pensjonsforsikringer fra 2,5 til 2 prosent, gjeldende fra 1.1.2014.

Finanstilsynet fastsatte i mars nytt dødelighetsgrunnlag, K2013, for kollektiv pensjonsforsikring. Selskapene vil måtte foreta betydelige avsetninger de nærmeste årene, anslagsvis 45-50 mrd. kroner, for å være fullt oppresvert. Selskapene vil imidlertid få en opptrappingsperiode på inntil 5 år fra og med 2014.

Resultat

Livsforsikringselskapene fikk et resultat før skatt på 2,9 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK) i første halvår, mot 2,5 mrd. kroner (0,5 prosent av GFK) i samme periode i 2012.

Forfalte bruttopremier økte med 5 mrd. kroner fra første halvår i 2012 til første halvår i år. Reduserte premieinntekter som følge av overgang til innskuddspensjon, kompenseres av økte premier for eksisterende kunder som følge av lavt rentenivå.

Den positive utviklingen i aksjemarkedene bidro til at livselskapenes kursreguleringsfond ble styrket med 3,6 mrd. kroner i første halvår. Verdiøkningen på aksjeporteføljen kom i første kvartal, mens utviklingen var svakt negativ i andre kvartal. I andre kvartal isolert ble kursreguleringsfondet redusert med 1,4 mrd. kroner. Det verdijusterte resultatet før skatt var på 6,4 mrd. kroner, mot 7,5 mrd. kroner i første halvår i 2012.

Det har vært betydelig aktivitet i flyttemarkedet, spesielt for offentlige tjenestepensjonskontrakter, hittil i 2013. Både Storebrand og DNB Liv har besluttet å avvikle de offentlige tjenestepensjonsordningene. Med avviklingen av de offentlige ordningene i Storebrand og DNB Liv, blir KLP eneste tilbyder av offentlig tjenestepensjon, og opprettelse av egen pensjonskasse vil være det gjenværende alternativet for kommunene.

Tabell 5.1: Utvalgte resultatposter

	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	57 317	11,2	48 599	10,5
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	19 873	3,9	21 077	4,5
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	11 827	2,3	11 652	2,5
herav gevinster ved realisasjon	730	0,1	978	0,2
herav verdiendringer	3 866	0,8	5 558	1,2
Erstatninger	-33 991	-6,6	-27 468	-5,9
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-29 560	-5,8	-29 198	-6,3
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-2 683	-0,5	-2 769	-0,6
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-2 846	-0,6	-2 907	-0,6
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 690	0,3	1 404	0,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 173	0,3	1 061	0,2
Resultat før skatt	2 863	0,6	2 464	0,5
Endring i kursreguleringsfond	3 580	0,7	5 032	1,1
Verdijustert resultat før skatt	6 443	1,3	7 496	1,6
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	1 998	0,4	1 592	0,3

Flere selskaper har foretatt en foreløpig avsetning for langt liv i første halvår, jf. tabell 5.2. Dette er en avsetning som kan reverseres, da endelige avsetninger gjøres ved årsslutt. De 6 største livselskapene har benyttet 3,6 mrd. kroner av avkastningsoverskuddet til (foreløpig) oppreservering.

Finansinntekter og avkastning i kollektivporteføljen

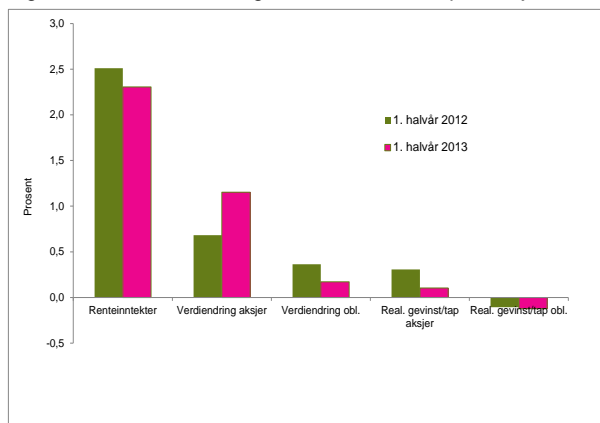
Kollektivporteføljen omfatter ytelsepensjon, fripoliser og øvrige kontrakter der kunden er garanterte en årlig minsteavkastning. Kollektivporteføljen utgjorde 80 prosent av livsforsikringsselskapenes forvaltningskapital ved utgangen av første halvår 2013. Inntektene fra investering i kollektivporteføljen ble noe redusert i første halvår sammenlignet med samme periode i 2012. Renteinntektene var noe lavere målt mot gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK). Selskapene hadde en større verdiøkning på aksjer i første halvår i år sammenlignet med samme periode i fjor, men svakere utvikling i andre porteføljer, inkludert derivater, bidro til at samlede urealiserte inntekter ble redusert. Også realiserte inntekter var noe lavere enn i første halvår i 2012. Den verdijusterte avkastningen for livselskapene samlet ble redusert fra 2,5 prosent til 2,3 prosent fra første halvår i 2012 til første halvår i år (ikke annualisert). Bokført kapitalavkastning, hvor verdiendringene er overført til kursreguleringsfondet, var svakt ned fra 2,2 prosent til 2,1 prosent (ikke annualisert). Kursreguleringsfondet ble tilført 3,6 mrd. kroner i første halvår, mot 5 mrd. kroner i samme periode i 2012.

Figur 5.1: Avkastning i kollektivporteføljen

Figur 5.2: Netto investeringsinntekter i kollektivporteføljen

*Annualisert

Investeringsvalgporteføljen, der kunden bærer risikoen, utgjorde 11 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av første halvår, mot 10 prosent ett år tidligere. Gjennomsnittlig avkastning i investeringsvalgporteføljen var for enkelte selskaper til dels betydelig høyere enn i kollektivporteføljen. Høy aksjeandel, kombinert med oppgang i aksjemarkedet, forklarer den noe høyere avkastningen i investeringsvalgporteføljen.

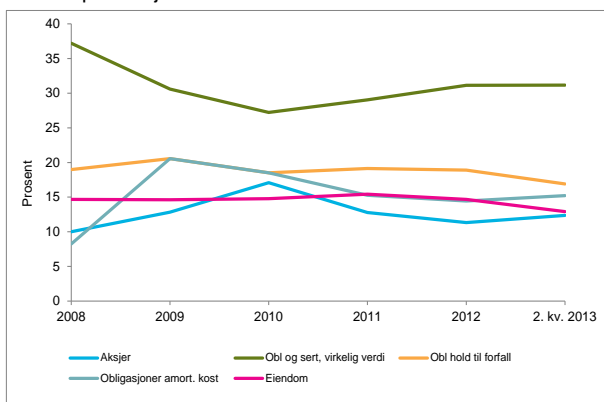
Balanse

Livsforsikringssselskaperens totale forvaltningskapital var 1 061 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2013. Det er naturlig å skille mellom aktivaallokeringen i de ulike porteføljene, da selskapene ikke har finansiell risiko knyttet til investeringene i investeringsvalgporteføljen.

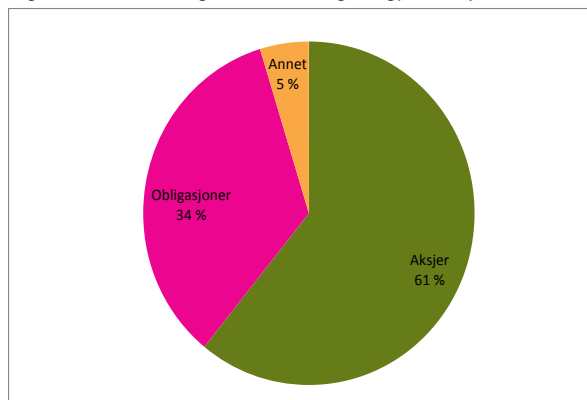
Tabell 5.2: Utvalgte balanseposter (total balanse)

	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	114 396	11	119 163	13
Finansielle eiendeler til amortisert kost	332 976	31	328 877	35
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	574 246	54	458 550	48
herav aksjer og andeler	177 061	17	147 638	16
herav obligasjoner og sertifikater	343 160	32	279 583	29
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 061 409	100	952 165	100
herav eiendeler i selskapsporteføljen	93 954	9	91 576	10
herav investeringer i kollektivporteføljen	852 002	80	766 377	80
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	115 433	11	94 194	10
Forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser	826 793	78	762 708	80
herav kursreguleringsfond	18 884	2	11 989	1
herav tilleggsavsetninger	25 083	2	25 049	3
Ansvarlig kapital	70 048	7	64 680	7

Figur 5.3: Utvikling i investerings sammensetningen i kollektivporteføljen

Figur 5.4: Investeringer i investeringsvalgporteføljen

Aksjeandelen i kollektivporteføljen har økt noe siden utgangen av 2012, og utgjorde 12 prosent ved utgangen av første halvår for selskapene samlet. Noe av økningen skyldes høyere aksjeverdier. Obligasjoner holdt til forfall og andre utlån og fordringer vurdert til amortisert kost utgjorde til sammen 38 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av første halvår.

I investeringsvalgporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter uten garantert rente, var aksjeandelen over 60 prosent ved utgangen av første halvår. Sammensetningen viser her et gjennomsnitt av de ulike risikoprofilene i investeringsvalgporteføljen for selskapene samlet. Aksjeandelen kan være både høyere og lavere avhengig av valgt risikoprofil.

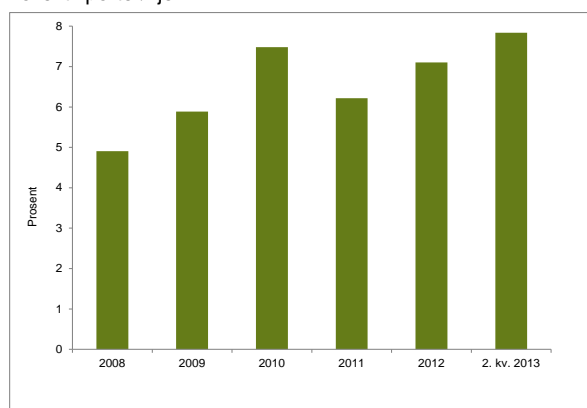
Soliditet og stresstester

Kapitaldekningen for livsforsikrings selskapene samlet var 16 prosent ved utgangen av første halvår 2013. Samtlige selskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

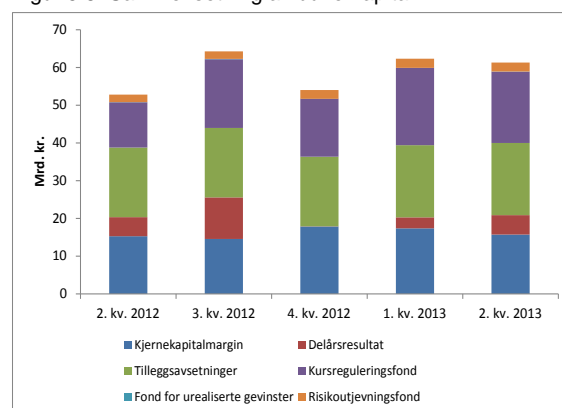
Bufferkapitalen⁴ var 63 mrd. kroner ved utgangen av første halvår, noe som utgjorde 8,1 prosent av forsikringsforpliktelsene. Dette er en økning på 9 mrd. kroner fra utgangen av 2012, men uendret i andre kvartal. Både delårsresultatet og økning i kursreguleringsfondet bidrar til økt bufferkapital, på tross av at en vesentlig andel av avkastningsoverskuddet er avsatt til oppreservering for langt liv.

⁴ Bufferkapitalen består av kapital utover lovpålagte soliditets- og sikkerhetskrav, deriblant overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, delårsresultat, kursreguleringsfond, fond for urealiserte gevinster og risikoutjevningfond.

Figur 5.7: Bufferkapital i prosent av forsikringsforpliktelser* i kollektivporteføljen

Figur 5.8: Sammensetning av bufferkapital

*Eks. tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond

Stresstest II

I stresstestene beregnes et tapspotensial (risikonivå) som vurderes opp mot bufferkapitalen. Forholdstallet mellom potensielt tap, gitt scenariene i stresstesten, og tilgjengelig bufferkapital viser bufferkapitalutnyttelse. En bufferkapitalutnyttelse over 100 prosent betyr at selskapet ikke har tilstrekkelig kapital hvis scenariene i stresstesten inntreffer. I denne rapporten omtales stresstest II som bygger på gjeldende regelverk, i motsetning til stresstest I som også blant annet viser den underliggende renterisikoen knyttet til forpliktelsene.

Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør den største risikoen for livselskapene og følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko i stresstesten:

- Et parallelt skift i rentekurven (økning) på 1,5 prosentpoeng,
- et fall i aksjekursene med 20 prosent,
- et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent, og
- en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent
- forhåndsdefinerte spreadendringer avhengig av ratingkategori og utsteder

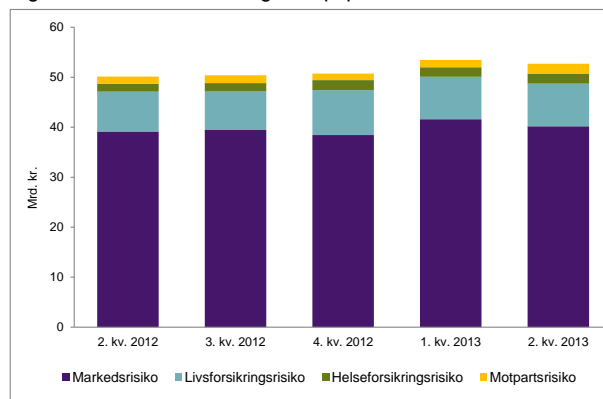
Ved utgangen av første halvår 2013 var bufferkapitalutnyttelsen for livsforsikringsselskapene samlet 70 prosent, noe som er på nivå med forrige kvartal, men en bedring (reduksjon) på 8 prosentpoeng siden årsskiftet. Bedringen skyldes først og fremst økning i bufferkapitalen, og skriver seg i hovedsak fra økt kursreguleringsfond og delårsresultat. Totalt sett utgjør markedsrisiko det klart største risikoområdet i livselskapene, hvorav aksjerisiko utgjorde 36 prosent ved utgangen av første halvår.

Bufferkapitalutnyttelsen i stresstest I, som måler effekten av Solvens II, er også nær uendret sammenlignet med forrige kvartal for selskapene samlet.

Figur 5.9: Samlet tapspotensiale, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse, stresstest II

Figur 5.10: Sammensetning av tapspotensial, stresstest II

Pensjonskasser

- Bedret verdijustert avkastning i kollektivporteføljen
- Aksjeandelen fortsatt høy med 32 prosent av forvaltningskapitalen
- Bufferkapitalen økte med 7 mrd. kroner i første halvår som følge av økt kursreguleringsfond og positivt delårsresultat

Det er 84 pensjonskasser i det norske markedet. Omtalen omfatter et utvalg av de 43 største pensjonskassene, hvorav 20 private og 23 kommunale pensjonskasser. Disse pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på 220 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2013 og står for om lag 93 prosent av pensjonskassers samlede forvaltningskapital.

Resultat

Pensjonskassene hadde i første halvår 2013 et resultat før skatt på 2,6 mrd. kroner (2,5 prosent av GFK), mot 2,7 mrd. kroner (2,8 prosent av GFK) i første halvår 2012. Det var en bedring i det verdijusterte resultatet fra 4,5 mrd. kroner i første halvår 2012, til 6,3 mrd. kroner i første halvår i år. En økning i netto inntekter på finansielle eiendeler i kollektivporteføljen som følge av positive urealiserte verdiendringer er den viktigste årsaken til bedringen i verdijustert resultat. Kursreguleringsfondet økte med 3,6 mrd. kroner i 1. halvår.

Tabell 5.4: Utvalgte resultatposter pensjonskasser

	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	9 109	8,6	8 248	8,6
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	7 504	7,1	5 499	5,7
herav: renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 803	2,6	2 776	2,9
gevinster ved realisasjon	784	0,7	370	0,4
verdiendringer	3 625	3,4	2 089	2,2
Pensjoner mv.	-2 936	-2,8	-2 891	-3,0
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-296	-0,3	-443	-0,5
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-10 504	-9,9	-7 544	-7,9
herav endring i kursreguleringsfond	-3 609	-3,4	-1 732	-1,8
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser*	-483	-0,5	-381	-0,4
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-243	-0,2	-224	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 031	1,9	2 241	2,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	610	0,6	497	0,5
Resultat før skatt	2 641	2,5	2 738	2,8
Endring i kursreguleringsfondet	3 609	3,4	1 732	1,8
Verdijustert resultat før skatt	6 250	5,9	4 470	4,7
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	2 574	2,4	2 698	2,8

* Flertallet av pensjonskassene har ikke fylt ut denne posten for første halvår

Private pensjonskasser har et høyere bokført og verdijustert resultat enn de kommunale pensjonskassene i første halvår.

Tabell 5.5: Resultater for kommunale og private pensjonskasser – 1. halvår 2013

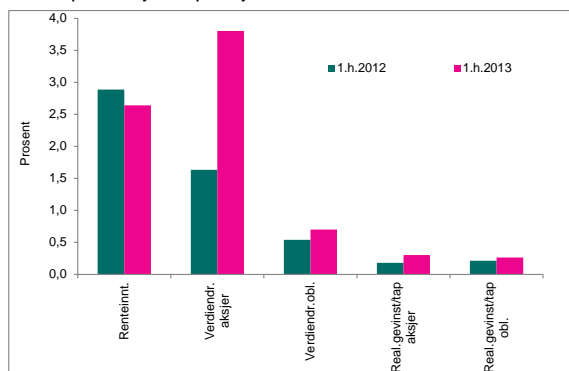
Mrd. kr/Prosent	Bokført resultat*	1 % av GFK**	Verdijustert resultat*	1 % av GFK**
Private	2,2	3,2	4,8	7,0
Kommunale	0,5	1,2	1,4	3,8
Sum alle:	2,6	2,5	6,2	5,9

*Før tildeling til kunder og skatt

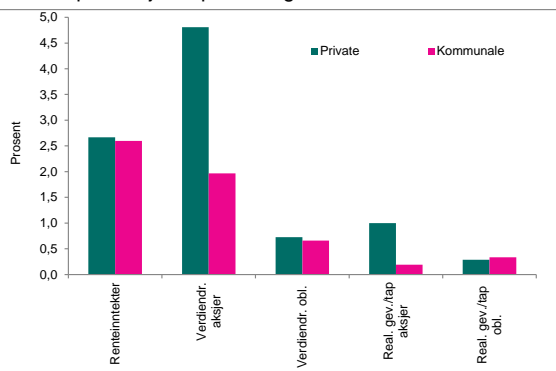
** Som andel av GFK er resultattallene annualisert

Kollektivporteføljen utgjorde 88 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av andre kvartal 2013. Som følge av den positive utviklingen i finansmarkedene økte finansinntektene fra investeringer i kollektivporteføljen med 2 mrd. kroner sammenlignet med samme periode i fjor, til 7,5 mrd. kroner i første halvår 2013. Positive verdiendringer på aksjer bidro mest til inntektsøkningen, mens det var en liten nedgang i renteinntektene som andel av GFK. Inntekter fra verdiendringer på aksjer er større for private pensjonskasser som har en høyere aksjeandel enn kommunale pensjonskasser.

Figur 5.12: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – pensjonskasser samlet

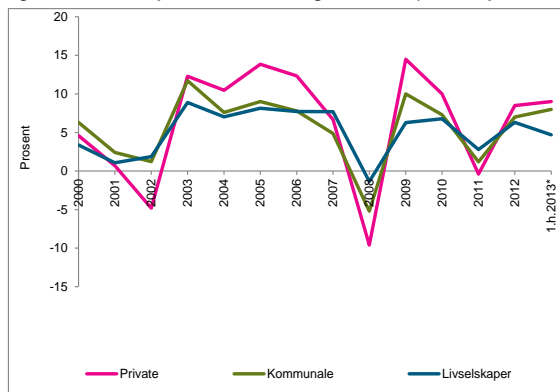

Figur 5.13: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – private og kommunale

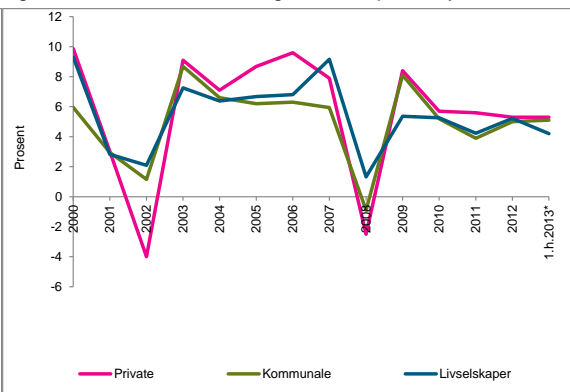

Den positive utviklingen i aksjemarkedene bidro til bedring i pensjonskassenes verdjusterte avkastning (ikke annualisert) fra 3,4 prosent i første halvår 2012 til 4,2 prosent i første halvår 2013. For private pensjonskasser økte den verdjusterte avkastningen fra 3,3 prosent til 4,4 prosent, mens kommunale pensjonskassers verdjusterte avkastning økte fra 3,5 til 3,9 prosent i samme periode. Til sammenligning hadde livselskapene en verdjustert avkastning i kollektivporteføljen på 2,3 prosent i første halvår 2013. Pensjonskassene, og da særlig de private, har over tid, og også under den internasjonale finansuroen, hatt en høyere aksjeandel og andel obligasjoner målt til virkelig verdi enn livselskapene. Dette har resultert i høyere verdjustert avkastning når finansmarkedene har utviklet seg positivt.

Figur 5.14: Verdjustert avkastning i kollektivporteføljen

Figur 5.15: Bokført avkastning i kollektivporteføljen

* Annualisert

For pensjonskassene samlet, var den bokførte avkastningen 2,5 prosent (ikke annualisert) i første halvår 2012 og første halvår 2013. De private pensjonskassenes bokførte avkastning økte fra 2,3 til 2,5 prosent, mens det var en nedgang fra 2,8 til 2,6 prosent for de kommunale pensjonskassene i samme periode.

Balanse

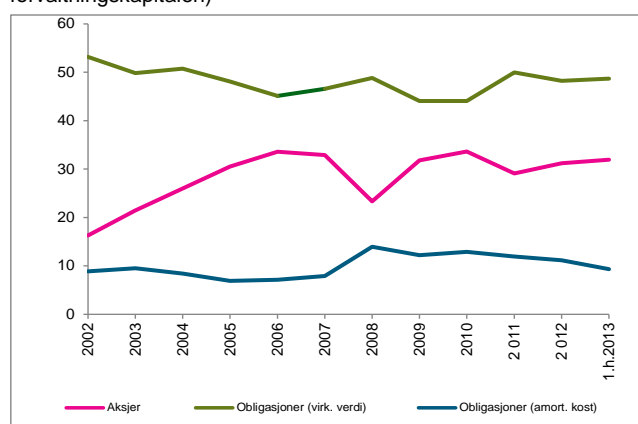
Forvaltningskapitalen til pensjonskassene økte med 11 prosent til 220 mrd. kroner det siste året. Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde den største eiendelsposten med 48 prosent av forvaltningskapitalen.

Tabell 5.6: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser 30.06.2013

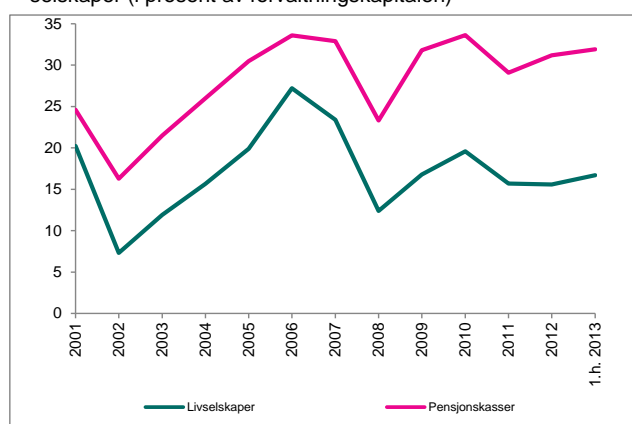
	Private		Kommunale		Pensjonskasser samlet	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	142 372	100	77 606	100	219 979	100
herav: selskapsportefølje	14 358	10	6 039	8	20 398	9
investeringer i kollektivporteføljen	125 568	88	67 324	87	192 892	88
investeringer i investeringsvalgporteføljen	2 446	2	4 243	5	6 689	3
Bygninger og andre faste eiendommer	4 758	3	2 341	3	7 099	3
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	8 163	6	14 438	19	22 601	10
herav: obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	6 431	5	14 085	18	20 516	9
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	124 705	88	59 595	77	184 300	84
herav: aksjer og andeler	50 626	36	19 582	25	70 208	32
obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	71 336	50	35 767	46	107 103	49
Kursreguleringsfond	10 191	7	2 934	4	13 125	6
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	4 964	3	2 813	4	7 777	4
Ansvarlig kapital	12 742	9	5 273	7	18 015	8

Pensjonskassenes aksjeandel økte med i underkant av et prosentpoeng i første halvår, til 32 prosent ved utgangen av andre kvartal 2013. Økningen i aksjeandelen var størst for de private pensjonskassene.

Figur 5.16: Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (i prosent av forvaltningskapitalen)

Figur 5.17: Aksjeandel i pensjonskasser og livsforsikrings-selskaper (i prosent av forvaltningskapitalen)

Soliditet og stresstester

Pensjonskassene i utvalget hadde en kapitaldekning på 15,9 prosent per andre kvartal 2013, som er om lag uendret fra utgangen av andre kvartal i fjor. For kommunale og private pensjonskasser var kapitaldekningen 13,4 prosent og 17,2 prosent. Alle pensjonskassene i utvalget oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent ved utgangen av andre kvartal 2013.

Stresstester

Her omtales Stresstest II for alle pensjonskasser (51 private og 33 kommunale). Stresstest II er basert på bokførte verdier og skal belyse pensjonskassenes evne til å oppfylle gjeldende soliditetskrav.

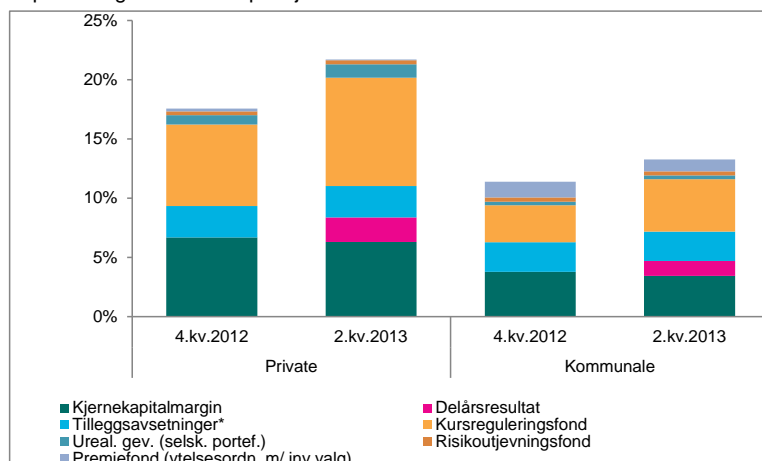
Stresstestscenariet er omtalt under avsnittet om livsforsikrings-selskapene.

I stresstesten vurderes pensjonskassenes samlede tapspotensial (risikonivå) opp mot samlet bufferkapital ved å se på bufferkapitalutnyttelsen. Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og

motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør det klart største risikoområdet for pensjonskassene, og aksjerisiko er den største enkeltrisikoen. Fra utgangen av 2012 har det vært en viss oppgang i tapspotensialet for aksjerisiko, som har bidratt til at samlet tapspotensial har økt noe.

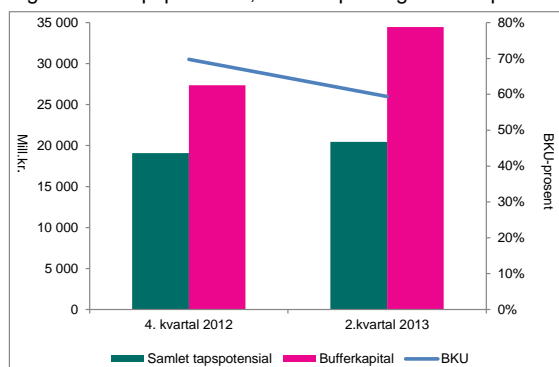
I bufferkapitalen i stresstesten inngår kjernekapitalmargin (overskytende kjernekapital), tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, delårsresultat, urealiserte gevinster i selskapsporteføljen, risikoutjevningsfond og premiefond for ytelsesordninger med investeringsvalg. I første halvår 2013 økte bufferkapitalen til pensjonskassene med 7 mrd. kroner til 34,5 mrd. kroner, og utgjorde 18,6 prosent av forsikringsforpliktelsene.⁵ Økningen i pensjonskassenes bufferkapital tilskrives økt kursreguleringsfond og positivt delårsresultat. Til sammenligning utgjorde bufferkapitalen i livselskapene 8,1 prosent. Ved utgangen av 2012 utgjorde bufferkapitalen 15,3 prosent av pensjonskassenes forsikringsforpliktelser. Bufferkapitalen utgjorde 21,7 prosent for de private pensjonskassene og 13,3 prosent for de kommunale pensjonskassene ved utgangen av andre kvartal 2013.

Figur 5.18: Bufferkapital (i prosent av forsikringsforpliktelsene) – private og kommunale pensjonskasser

For pensjonskassene samlet falt bufferkapitalutnyttelsen i stresstest II fra 70 prosent ved utgangen av 2012, til 59 prosent per andre kvartal 2013. Nedgangen forklares i hovedsak med økning i bufferkapitalen.

Figur 5.19: Tapspotensial, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse - pensjonskasser samlet

⁵ Uten kursreguleringsfond og tilleggsavsetninger.

Private pensjonskasser hadde en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen fra 69 prosent per fjerde kvartal 2012 til 57 prosent per andre kvartal 2013. For kommunale pensjonskasser var det en nedgang fra 72 prosent til 65 prosent i samme periode.

Skadeforsikringselskaper

- Svak nedgang i forsikringsdriften
- Reduksjon i finansinntektene

Kapittelet omhandler utviklingen i resultat- og balanseregnskapet for norske skadeforsikringselskaper, unntatt Captives og sjøforsikringselskapene Gard, Skuld og Den norske Krigsforsikringen.

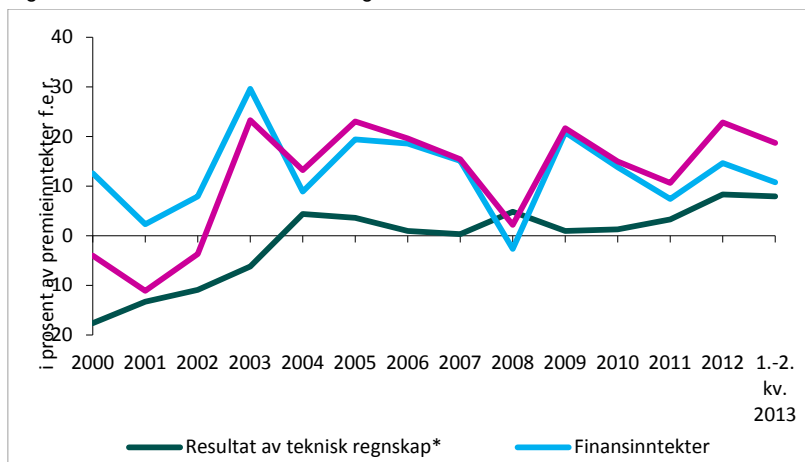
Resultat

Skadeforsikringselskapene hadde et resultat av teknisk regnskap i første halvår 2013 på 1,7 mrd. kroner, noe som er om lag 0,1 mrd. kroner svakere enn i første halvår 2012. Nedgangen skyldes at drifts- og erstatningskostnadene økte noe mer enn premieinntektene i perioden. Videre har det vært en reduksjon i finansinntektene, slik at samlet resultat før skatt ble noe lavere enn i første halvår i fjor.

Tabell 5.8: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringselskapene

	1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	15 935		15 282	
Allokert investeringsavkastning	432	2,7	502	3,3
Andre forsikringsrelaterte inntekter	132	0,8	112	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	11 772	73,9	11 283	73,8
Forsikringsrelaterte driftskostnader	2 663	16,7	2 491	16,3
Endring i sikkerhetsavsetninger mv.	275	1,7	232	1,5
Resultat av teknisk regnskap	1 694	10,6	1 801	11,8
Netto inntekter fra investeringer	1 711	10,7	1 982	13,0
Allokert investeringsavkastning	432	2,7	502	3,3
Andre inntekter	24	0,1	15	0,1
Andre kostnader	12	0,1	19	0,1
Resultat før skattekostnad	2 985	18,7	3 277	21,4

Figur 5.21: Resultater i skadeforsikring

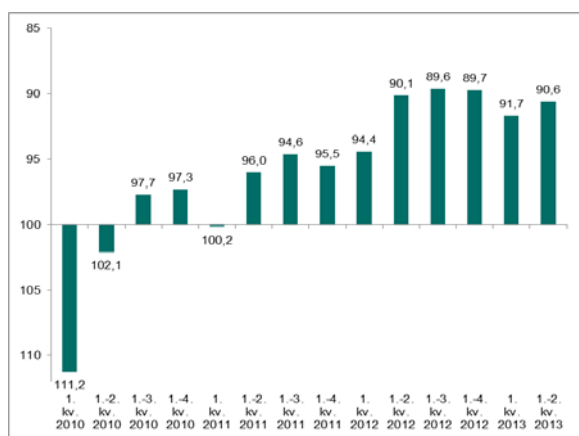
*allokert investeringsavkastning er fratrukket teknisk resultat

Combined ratio (CR) er et mål på lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften og beregnes som summen av skade- og kostnadsprosenten⁶. En CR på under 100 innebærer at nivået på premieinntektene ligger over summen av erstatnings- og driftskostnadene slik at den forsikringsrelaterte driften har vært lønnsom.

Skadeutviklingen vinteren 2013 var mer normal enn i 2012 da vinteren var mild og kort, noe som førte til en svak økning i erstatningskostnadene. Som følge av en tilsvarende økning i premieinntektene var skadeprocenten tilnærmet stabil på 73,9 prosent for selskapene samlet. Kostnadsprocenten økte i samme periode med 0,4 prosentpoeng, til 16,7 prosent. Dette resulterte i en økning i combined ratio på 0,5 prosentpoeng, som innebærer at lønnsomheten i forsikringsvirksomhet har vært noe svakere enn i fjor.

Som følge av høy kostnadsprosent er nivået på combined ratio høyest i de minste selskapene. Til tross for økning i skadeprocent på 6 prosentpoeng lå den fortsatt lavere enn i de andre selskapene i første halvår 2013.

Figur 5.22: Utvikling i combined ratio for alle skadeforsikringsselskapene

⁶ Skadeprocenten beregnes som erstatningskostnader for egen regning i prosent av premieinntektene for egen regning. Kostnadsprocenten beregnes som forsikringsrelaterte driftskostnader i prosent av premieinntektene for egen regning.

Balanse

Total forvaltningskapital i skadeforsikringsselskapene uten captives var 110 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2013, mot 103 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2012. Aktiva allokeringen har vært relativt stabil. Aksjer, obligasjoner og andre finansielle eiendeler som vurderes til markedsverdi utgjorde størst andel av eiendelene med 43 prosent ved utgangen av 2. kvartal.

Tabell 5.9: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringsselskapene

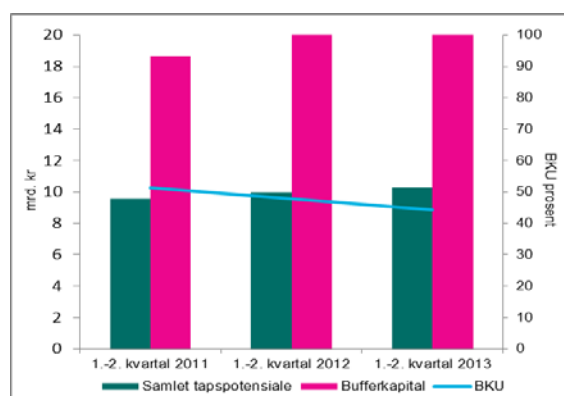
	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 173	2,0	2 160	2,1
Investeringer	84 431	76,9	79 240	77,0
Bygninger og andre faste eiendommer	516	0,5	479	0,5
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	12 104	11,0	12 231	11,9
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	24 126	22,0	23 554	22,9
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	47 219	43,0	42 547	41,4
Aksjer og andeler	10 560	9,6	9 239	9,0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	35 436	32,3	32 069	31,2
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 886	5,4	5 100	5,0
Fordringer	13 661	12,4	12 779	12,4
Andre eiendeler	3 269	3,0	3 305	3,2
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	109 774	100,0	102 842	100,0
Ansvarlig kapital	23 774	21,7	21 366	20,8
Forsikringstekniske avsetninger	62 881	57,3	59 143	57,5

Soliditet og stresstester

Her omtales Stresstest II som er basert på bokførte verdier og skal belyse skadeforsikringsselskapenes evne til å oppfylle gjeldende soliditetskrav. Stresstestscenariet er omtalt i kapittel om livsforsikringsselskapene.

Ved utgangen av andre kvartal 2013 hadde skadeforsikringsselskapene en samlet bufferkapitalutnyttelse på 44 prosent, sammenlignet med 48 prosent ved utgangen av andre kvartal 2012. Nedgangen skyldes først og fremst en økning på 2,4 mrd. kroner i bufferkapitalen. Bedret bufferkapital har sammenheng med gode resultater og dertil styrket egenkapital. Samlet tapspotensiale hadde en marginal økning fra 10,0 mrd. kroner til 10,3 mrd. kroner.

Figur 5.23: Utvikling i tapspotensiale og bufferkapital under stresstest II (uten captives)

Soliditeten, målt med kapitaldekning er generelt høy i skadeforsikringsselskapene. I de minste skadeforsikringsselskapene er kapitaldekningen redusert i andre kvartal 2013. Kapitaldekningen var likevel på et høyt nivå ved utgangen kvartalet.

6 Resultat og balanse for hver bransje

BANKER (bankkonsern)

Samtlige 126 norske banker

RESULTAT	1.halvår 2013		1.halvår 2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Renteinntekter m.v.	69 031	3,28	71 965	3,59
Rentekostnader m.v.	37 569	1,78	42 597	2,12
Netto renteinntekter	31 462	1,49	29 368	1,46
Utbytte	1 158	0,05	1 168	0,06
Provisjonsinntekter m.v.	9 256	0,44	8 271	0,41
Provisjonskostnader m.v.	2 049	0,10	2 003	0,10
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	3 069	0,15	2 409	0,12
Andre inntekter	2 957	0,14	2 757	0,14
Lønn- og administrasjonskostnader	17 577	0,83	16 914	0,84
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	11 621	0,55	11 077	0,55
Avskrivninger	1 629	0,08	1 454	0,07
Andre kostnader	3 315	0,16	2 728	0,14
Driftsresultat før tap	23 331	1,11	20 875	1,04
Tap på utlån	3 363	0,16	2 779	0,14
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler (IFRS)	1	0,00	1	0,00
Gev/tap verdipapirer lang sikt (NGAAP)	-53	0,00	-27	0,00
Resultat før skatt	19 914	0,94	18 068	0,90
Skattekostnad	5 349	0,25	4 735	0,24
Resultat for perioden	14 565	0,69	13 334	0,67

BALANSE	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr.		Mill. kr.	% vekst
Forvaltningskapital	4 299 739		4 104 294	4,8
Brutto utlån til kunder	2 989 679		2 910 114	2,7
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-23 847		-21 402	11,4
... herav gruppenedskrivninger	-7 916		-7 014	12,9
Innsk. fra og gjeld til kunder	1 991 050		1 783 957	11,6
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 188 670		1 180 680	0,7

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2013

Resultat og balanse for hver bransje

KREDITTFORETAK

27 kredittforetak (uten Eksportfinans)

RESULTAT	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Renteinntekter m.v.	22 674	2,99	22 648	3,54
Rentekostnader m.v.	15 934	2,10	18 277	2,86
Netto rente	6 741	0,89	4 370	0,68
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	5	0,00	4	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	140	0,02	101	0,02
Provisjonskostnader m.v.	238	0,03	114	0,02
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	-318	-0,04	-2 061	-0,32
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	-10	0,00	72	0,01
Andre driftsinntekter	6	0,00	4	0,00
Lønn og administrasjonskostnader	243	0,03	232	0,03
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	100	0,01	88	0,01
Avskrivninger	6	0,00	9	0,00
Andre driftskostnader	2 526	0,34	1 026	0,16
Driftsresultat før tap	3 551	0,47	1 109	0,18
Tap på utlån	71	0,01	8	0,00
Resultat før skatt	3 480	0,46	1 102	0,18
Skattekostnad	973	0,13	308	0,05
Resultat for perioden	2 507	0,33	794	0,13

BALANSE	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr.		Mill. kr.	% vekst
Forvaltningskapital	1 546 864		1 442 201	7,3
Brutto utlån til kunder	1 302 133		1 202 523	8,3
... herav vurdert til amortisert kost	1 097 396		1 016 259	8,0
... herav vurdert til virkelig verdi	204 737		186 264	9,9
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-392		-349	12,4
... herav gruppenedskrivninger	-233		-241	-3,4
Gjeld til kredittinstitusjoner	187 798		181 452	3,5
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	1 253 566		1 155 255	8,5

FINANSIERINGSSLESKAPER**23 finansieringsselskaper**

RESULTAT	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Renteinntekter m.v.	3 413	7,50	3 281	7,61
Rentekostnader m.v.	995	2,19	1 154	2,68
Netto rente	2 419	5,31	2 126	4,93
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	0	0,00	23	0,05
Provisjonsinntekter m.v.	278	0,61	281	0,65
Provisjonskostnader m.v.	184	0,40	165	0,38
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	4	0,01	-1	0,00
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	-1	0,00	1	0,00
Andre driftsinntekter	149	0,33	140	0,33
Lønn og administrasjonskostnader	997	2,19	936	2,17
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	472	1,04	446	1,03
Avskrivninger	31	0,07	42	0,10
Andre driftskostnader	146	0,32	134	0,31
Driftsresultat før tap	1 492	3,28	1 294	3,00
Tap på utlån	213	0,47	291	0,68
Resultat før skatt	1 278	2,81	1 002	2,32
Skattekostnad	350	0,77	285	0,66
Resultat for perioden	928	2,04	718	1,66

BALANSE	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr.		Mill. kr.	% vekst
Forvaltningskapital	94 481		87 261	8,3
Brutto utlån til kunder	89 180		81 572	9,3
Tapsnedskrivninger av utlån	-1 195		-1 170	2,1
... herav gruppenedskrivninger	-240		-226	6,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	74 791		70 843	5,6

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2013

Resultat og balanse for hver bransje

LIVSFORSIKRINGSSKAPER

12 livselskaper

RESULTAT	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	57 317	11,18	48 599	10,47
... herav overføringer av premieres. mv. fra andre	10 931	2,13	6 666	1,44
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	19 873	3,88	21 077	4,54
... herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	11 827	2,31	11 652	2,51
... herav gevinster ved realisasjon	730	0,14	978	0,21
... herav verdiendringer	3 866	0,75	5 558	1,20
Erstatninger	-33 991	-6,63	-27 468	-5,92
... herav overføring av premiereserve mv. til andre	-11 052	-2,16	-5 931	-1,28
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-29 560	-5,77	-29 198	-6,29
... herav endring i kursreguleringsfond	-3 580	-0,70	-5 032	-1,08
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-2 683	-0,52	-2 769	-0,60
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-2 846	-0,56	-2 907	-0,63
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 690	0,33	1 404	0,30
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 173	0,33	1 061	0,23
Resultat før skatt	2 863	0,56	2 464	0,53
Endring i kursreguleringsfond	3 580	0,70	5 032	1,08
Verdijustert resultat før skatt	6 443	1,26	7 496	1,62
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	1 998	0,39	1 592	0,34

BALANSE	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	114 396	10,8	119 163	12,5
Finansielle eiendeler til amortisert kost	332 976	31,4	328 877	34,5
... herav investeringer som holdes til forfall	143 929	13,6	154 310	1,6
... herav utlån og fordringer	175 613	16,5	162 263	17,0
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	574 246	54,1	458 550	48,2
... herav aksjer og andeler	177 061	16,7	147 638	15,5
... herav obligasjoner og sertifikater	343 160	32,3	279 583	29,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 061 409	100,0	952 165	100,0
... herav eiendeler i selskapsporteføljen	93 954	8,9	91 576	9,6
... herav investeringer i kollektivporteføljen	852 002	80,3	766 377	80,5
... herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	115 433	10,9	94 194	9,9
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	826 793	77,9	762 708	80,1
... herav kursreguleringsfond	18 884	1,8	11 989	1,3
... herav tilleggsavsetninger	25 083	2,4	25 049	2,6
Ansvarlig kapital	70 048	6,6	64 680	6,8

PENSJONSKASSER**43 pensjonskasser**

RESULTAT	1. halvår 2013		1.halvår 2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	9 109	8,6	8 248	8,6
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	7 504	7,1	5 499	5,7
... herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 803	2,6	2 776	2,9
... herav gevinster ved realisasjon	784	0,7	370	0,4
... herav verdiendringer	3 625	3,4	2 089	2,2
Pensjoner mv.	-2 936	-2,8	-2 891	-3,0
... herav overføring av premiereserve mv. til andre	-296	-0,3	-443	-0,5
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-10 504	-9,9	-7 544	-7,9
... herav endring i kursreguleringsfond	-3 609	-3,4	-1 732	-1,8
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktfastsatte forpliktelser*	-483	-0,5	-381	-0,4
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-243	-0,2	-224	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 031	1,9	2 241	2,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	610	0,6	497	0,5
Resultat før skatt	2 641	2,5	2 738	2,8
Endring i kursreguleringsfondet	3 609	3,4	1 732	1,8
Verdijustert resultat før skatt	6 250	5,9	4 470	4,7
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	2 574	2,4	2 698	2,8

BALANSE	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill kr.	% av FK	Mill kr.	% av FK
Bygninger og andre faste eiendommer	7 099	3,2	7 436	3,8
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	22 601	10,3	23 925	12,1
... herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	20 516	9,3	21 631	11,0
... herav utenlandsk utsteder	752	0,3	842	0,4
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	184 301	83,8	161 287	81,7
... herav aksjer og andeler	70 209	31,9	59 837	30,3
... herav utenlandske aksjer og andeler	35 045	15,9	30 398	15,4
... herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	107 103	48,7	96 467	48,9
... herav utenlandsk utsteder	27 532	12,5	23 469	11,9
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	219 979	100,0	197 412	100,0
... herav eiendeler i selskapsportefølje	20 398	9,3	19 035	9,6
... herav investeringer i kollektivporteføljen	192 892	87,7	172 425	87,3
... herav investeringer i investeringsvalgportefølje	6 689	3,0	5 952	3,0
Kursreguleringsfond	13 125	6,0	6 453	3,3
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	7 777	3,5	8 008	4,1
Ansvarlig kapital	18 015	8,2	15 914	8,1

SKADEFORSIKRINGSSELSKAPER

43 skadeforsikringsselskaper (inkl. 15 brannkasser), uten Captives

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT OG NØKKELTALL	1. halvår 2013		1. halvår 2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	15 935		15 282	
Allokert investeringsavkastning	432	2,7	502	3,3
Andre forsikringsrelaterte inntekter	132	0,8	112	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	11 772	73,9	11 283	73,8
Forsikringsrelaterte driftskostnader	2 663	16,7	2 491	16,3
Endring i sikkerhetsavsetninger mv.	275	1,7	232	1,5
Resultat av teknisk regnskap	1 694	10,6	1 801	11,8
Netto inntekter fra investeringer	1 711	10,7	1 982	13,0
Allokert investeringsavkastning	432	2,7	502	3,3
Andre inntekter	24	0,1	15	0,1
Andre kostnader	12	0,1	19	0,1
Resultat før skattekostnad	2 985	18,7	3 277	21,4

BALANSE OG NØKKELTALL	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 173	2,0	2 160	2,1
Investeringer	84 431	76,9	79 240	77,0
Bygninger og andre faste eiendommer	516	0,5	479	0,5
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	12 104	11,0	12 231	11,9
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	24 126	22,0	23 554	22,9
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	47 219	43,0	42 547	41,4
Aksjer og andeler	10 560	9,6	9 239	9,0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	35 436	32,3	32 069	31,2
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelse i skadeforsikring	5 886	5,4	5 100	5,0
Fordringer	13 661	12,4	12 779	12,4
Andre eiendeler	3 269	3,0	3 305	3,2
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	109 774	100,0	102 842	100,0
Ansvarlig kapital	23 774	21,7	21 366	20,8
Forsikringstekniske avsetninger	62 881	57,3	59 143	57,5

7 Tabeller for grupper og enkeltinstitusjoner

Bank

Resultat for gruppen av de 6 største bankene

	1.halvår 13		1.halvår 12	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	22 303	1,37	20 989	1,35
Andre inntekter	11 031	0,68	9 550	0,61
herav verdiendr. finansielle instrumenter	2 933	0,18	2 033	0,13
Driftskostnader	16 099	0,99	14 957	0,96
herav lønn og personalkostnader	8 492	0,52	8 077	0,52
Resultat før tap	17 236	1,06	15 582	1,00
Tap på utlån	2 541	0,16	2 120	0,14
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	6	0,00	-43	0,00
Resultat før skatt	14 689	0,90	13 506	0,87
Skattekostnad	4 008	0,25	3 558	0,23
Resultat etter skatt	10 681	0,66	9 948	0,64
EK-avkastning	11,7		12,3	

Balansetørrelser for gruppen av de 6 største bankene

	30.06.13		30.06.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	3 307,4		3 182,7		3,9
Brutto utlån til kunder	2 169,5		2 141,9		1,3
Tapsnedskrivninger på utlån	-17,3	-0,9	-15,5	-0,8	11,6
herav individ. tapsnedskr.	-12,9	-0,6	-11,6	-0,6	11,3
herav gruppenedskrivning	-4,4	-0,2	-3,9	-0,2	12,4
Brutto misligholdte utlån	34,6	1,6	30,5	1,4	13,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	568,9		602,4		-5,6
Innskudd fra kunder	1 460,9		1 299,9		12,4
Gjeld ved utst. av verdipapirer	915,0		929,6		-1,6
Egenkapital	183,3		162,1		13,1
Innskuddsdekning	67,3		60,7		
Markedsandel, forvaltningskapital (%)	67,6		67,7		
Egenkapital i % av forvaltningskapital	5,5		5,1		

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2013

Tabeller for grupper og enkeltinstitusjoner

Resultat for gruppen av de mellomstore bankene

	1.halvår 13		1.halvår 12	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	6 060	1,81	5 463	1,75
Andre inntekter	2 211	0,66	2 097	0,67
herav verdiendr. finansielle instrumenter	27	0,01	284	0,09
Driftskostnader	4 213	1,26	4 048	1,30
herav lønn og personalkostnader	2 102	0,63	2 019	0,65
Resultat før tap	4 058	1,21	3 512	1,13
Tap på utlån	560	0,17	448	0,14
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-5	0,00	44	0,01
Resultat før skatt	3 503	1,05	3 020	0,97
Skattekostnad	880	0,26	805	0,26
Resultat etter skatt	2 623	0,79	2 215	0,71
EK-avkastning	9,8		9,2	

Balansestørrelser for gruppen av de mellomstore bankene

	30.06.13		30.06.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	686,6		636,2		7,9
Brutto utlån til kunder	572,9		536,2		6,8
Tapsnedskrivninger på utlån	-4,4	-1,1	-3,8	-1,0	16,7
herav individ. tapsnedskr.	-2,0	-0,5	-1,7	-0,4	19,1
herav gruppenedskrivning	-2,5	-0,6	-2,2	-0,6	14,9
Brutto misligholdte utlån	9,8	1,7	9,9	1,9	-1,9
Gjeld til kredittinstitusjoner	60,3		68,3		-11,8
Innskudd fra kunder	317,2		286,5		10,7
Gjeld ved utst. av verdipapirer	227,7		208,4		9,3
Egenkapital	53,4		48,1		
Innskuddsdekning	55,4		53,4		
Markedsandel, forvaltningskapital (%)	14,0		13,5		
Egenkapitalandel	7,8		7,6		

Resultat for gruppen av de mindre bankene

	1.halvår 13		1.halvår 12	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	3 099	2,09	2 917	2,11
Andre inntekter	1 147	0,77	954	0,69
herav kursgev. finansielle instrumenter	108	0,07	93	0,07
Driftskostnader	2 209	1,49	2 090	1,51
herav lønn og personalkostnader	1 027	0,69	980	0,71
Resultat før tap	2 037	1,37	1 781	1,29
Tap på utlån	262	0,18	211	0,15
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	53	0,04	27	0,02
Resultat før skatt	1 722	1,16	1 543	1,12
Skattekostnad	461	0,31	372	0,27
Periodens resultat	1 261	0,85	1 171	0,85
EK-avkastning	9,0		9,0	

Balansestørrelser for gruppen av de mindre bankene

	30.06.13		30.06.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	305,7		285,4		7,1
Brutto utlån til kunder	247,3		232,0		6,6
Tapsnedskrivninger	-2,1	-0,8	-2,1	-0,9	0,1
herav individ. tapsnedskr.	-1,0	-0,4	-1,1	-0,5	-8,3
herav gruppenedskrivning	-1,1	-0,4	-1,0	-0,4	9,9
Brutto misligholdte utlån	4,8	1,9	4,9	2,1	-3,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	8,5		9,3		-9,0
Innskudd fra kunder	212,9		197,6		7,8
Gjeld ved utst. av verdipapirer	46,0		42,7		7,6
Egenkapital	28,1		26,1		
Innskuddsdekning	86,1		85,1		
Markedsandel, forvaltningskapital (%)	6,2		6,1		
Egenkapitalandel	9,2		9,1		

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2013

Tabeller for grupper og enkeltinstitusjoner

Hovedstørrelser for gruppen av utenlandske bankers filialer

	1.halvår 13		1.halvår 12	
	Mill.kr	% GFK	Mill.kr	% GFK
Netto renteinntekter	4 666	1,49	4 085	1,35
Andre inntekter	1 785	0,57	2 272	0,75
herav verdiendr. finansielle instrumenter	435	0,14	907	0,30
Driftskostnader	2 982	0,96	3 136	1,04
herav lønn og admin.kost.	2 142	0,69	2 300	0,76
Resultat før tap	3 469	1,11	3 221	1,06
Tap på utlån	183	0,06	214	0,07
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	0	0,00	2	0,00
Resultat før skatt	3 286	1,05	3 009	0,99
	Mrd.kr		Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	595,3		598,5	-0,5
Brutto utlån til kunder	386,0		374,2	3,1
Br.utlån inkl. OMF-foretak	441,2		422,9	4,3
Innskudd fra kunder	216,4		202,8	6,7
Markedsandel, br.utlån kunder (%)	10,7		10,7	
Markedsandel, forvaltningskapital (%)	12,2		12,7	

Soliditet

	Morbank		Konsern	
	30.06.2013	30.06.2012	30.06.2013	30.06.2012
Banker				
ren kjernekapitaldekning	12,0	11,0	11,0	9,9
kjernekapitaldekning	13,1	12,2	12,0	11,0
kapitaldekning	14,4	13,7	13,1	12,2
Store banker				
ren kjernekapitaldekning	11,4	10,2	10,4	9,1
kjernekapitaldekning	12,3	11,3	11,2	10,0
kapitaldekning	13,7	13,0	12,4	11,4
Mellomstore banker				
ren kjernekapitaldekning	12,9	12,1	11,7	11,3
kjernekapitaldekning	14,4	13,3	13,0	12,5
kapitaldekning	15,5	14,5	13,9	13,4
Mindre banker				
ren kjernekapitaldekning	15,2	15,3	15,0	15,0
kjernekapitaldekning	16,9	16,9	16,7	16,6
kapitaldekning	17,3	17,4	17,1	17,1

Forsikring

Utvalgte resultatposter i de to største norske skadeforsikringsselskapene

	Gjensidige Forsikring				Sparebank 1 Skadeforsikring			
	1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012		1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	8 566		8 357		2 219		2 264	
Allokert investeringsavkastning	249	2,9	279	3,3	56	2,5	103	4,5
Andre forsikringsrelaterte inntekter	0	0,0	0	0,0	6	0,3	3	0,1
Erstatningskostnader f.e.r.	6 446	75,2	5 889	70,5	1 571	70,8	1 788	79,0
Forsikringsrelaterte driftskostnader	1 326	15,5	1 257	15,0	391	17,6	383	16,9
Endring i sikkerhetsavsetninger mv.	21	0,2	0	0,0	12	0,6	16	0,7
Resultat av teknisk regnskap	929	10,8	1 400	16,8	306	13,8	182	8,0
Netto inntekter fra investeringer	958	11,2	1 211	14,5	214	9,6	229	10,1
Allokert investeringsavkastning	249	2,9	279	3,3	56	2,5	103	4,5
Andre inntekter	10	0,1	2	0,0	0	0,0	0	0,0
Andre kostnader	1	0,0	3	0,0	0	0,0	0	0,0
Resultat før skattekostnad	1 647	19,2	2 332	27,9	464	20,9	308	13,6

Utvalgte balanseposter i de to største norske skadeforsikringsselskapene

	Gjensidige Forsikring				Sparebank 1 Skadeforsikring			
	30.06.2013		30.06.2012		30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	1 899	3,1	1 923	3,2	5	0,0	3	0,0
Investeringer	49 921	81,3	48 859	81,5	10 097	75,2	9 624	76,2
Bygninger og andre faste eiendommer	268	0,4	256	0,4	0	0,0	0	0,0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	10 672	17,4	10 880	18,1	1 362	10,1	1 316	10,4
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	20 494	33,4	20 108	33,5	1 181	8,8	1 065	8,4
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	18 030	29,3	17 198	28,7	7 553	56,3	7 242	57,3
Aksjer og andeler	5 249	8,5	3 949	6,6	0	0,0	904	7,2
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	12 582	20,5	13 117	21,9	6 458	48,1	6 333	50,2
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelse i skadeforsikring	742	1,2	909	1,5	1 179	8,8	942	7,5
Fordringer	7 441	12,1	7 331	12,2	1 846	13,8	1 655	13,1
Andre eiendeler	1 422	2,3	924	1,5	298	2,2	401	3,2
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	61 437	100,0	59 978	100,0	13 426	100,0	12 628	100,0
Ansvarlig kapital	14 602	23,8	13 564	22,6	2 035	15,2	1 836	14,5
Forsikringstekniske avsetninger	36 367	59,2	34 966	58,3	7 492	55,8	7 470	59,1

Utvalgte resultatposter for øvrige skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 1 mrd. kroner

	1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	4 357		3 959	
Allokert investeringsavkastning	109	2,5	104	2,6
Andre forsikringsrelaterte inntekter	55	1,3	48	1,2
Erstatningskostnader f.e.r.	3 220	73,9	3 174	80,2
Forsikringsrelaterte driftskostnader	627	14,4	586	14,8
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	207	4,8	168	4,2
Resultat av teknisk regnskap	467	10,7	184	4,6
Netto inntekter fra investeringer	359	8,2	406	10,2
Allokert investeringsavkastning	109	2,5	104	2,6
Andre inntekter	10	0,2	8	0,2
Andre kostnader	10	0,2	6	0,1
Resultat før skattekostnad	717	16,5	487	12,3

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2013

Tabeller for grupper og enkeltinstitusjoner

Utvalgte balanseposter for øvrige skadeforsikringselskaper med forvaltningskapital over 1 mrd. kroner

	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	215	0,8	193	0,8
Investeringer	18 726	71,1	15 675	68,2
Bygninger og andre faste eiendommer	20	0,1	20	0,1
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	23	0,1	22	0,1
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	1 983	7,5	2 009	8,7
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	16 689	63,4	13 611	59,2
Aksjer og andeler	2 751	10,4	3 038	13,2
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	13 563	51,5	10 089	43,9
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	2 994	11,4	2 559	11,1
Fordringer	3 492	13,3	3 155	13,7
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	26 342	100,0	22 980	100,0
Andre eiendeler	801	3,0	1 304	5,7
Ansvarlig kapital	3 611	13,7	2 762	12,0
Forsikringstekniske avsetninger	16 657	63,2	14 807	64,4

Utvalgte resultatposter for skadeforsikringselskaper med forvaltningskapital under 1 mrd. kroner

	1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	793		703	
Allokert investeringsavkastning	19	2,4	16	2,3
Andre forsikringsrelaterte inntekter	71	8,9	61	8,7
Erstatningskostnader f.e.r.	535	67,4	432	61,4
Forsikringsrelaterte driftskostnader	319	40,2	265	37,6
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	35	4,4	49	7,0
Resultat av teknisk regnskap	-7	-0,9	35	5,0
Netto inntekter fra investeringer	181	22,9	136	19,3
Allokert investeringsavkastning	19	2,4	16	2,3
Andre inntekter	3	0,4	6	0,8
Andre kostnader	1	0,1	11	1,5
Resultat før skattekostnad	158	19,9	150	21,3

Utvalgte balanseposter for skadeforsikringselskaper med forvaltningskapital under 1 mrd. Kroner

	30.06.2013		30.06.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	53	0,6	41	0,6
Investeringer	5 688	66,4	5 082	70,0
Bygninger og andre faste eiendommer	228	2,7	202	2,8
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	46	0,5	13	0,2
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	467	5,5	371	5,1
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	4 947	57,7	4 496	62,0
Aksjer og andeler	1 465	17,1	1 347	18,6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	2 833	33,1	2 529	34,9
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	971	11,3	690	9,5
Fordringer	882	10,3	639	8,8
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	8 570	100,0	7 257	100,0
Andre eiendeler	748	8,7	677	9,3
Ansvarlig kapital	3 526	41,1	3 204	44,2
Forsikringstekniske avsetninger	2 365	27,6	1 901	26,2

Utvalgte resultatposter for captives

	1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	773		680	
Allokert investeringsavkastning	121	15,6	126	18,5
Andre forsikringsrelaterede inntekter	2	0,2	1	0,2
Erstatningskostnader f.e.r.	269	34,8	295	43,3
Forsikringsrelaterede driftskostnader	16	2,1	14	2,1
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	1 363	176,4	69	10,2
Resultat av teknisk regnskap	-758	-98,2	423	62,2
Netto inntekter fra investeringer	673	87,1	669	98,3
Allokert investeringsavkastning	121	15,6	126	18,5
Andre inntekter	7	0,9	6	0,8
Andre kostnader	4	0,5	4	0,6
Resultat før skattekostnad	-203	-26,2	968	142,3

Utvalgte resultatposter for de to største utenlandske skadeforsikringsfilialene

	IF Skadeforsikring				Tryg Forsikring			
	1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012		1.-2. kvartal 2013		1.-2. kvartal 2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	6 160		5 925		3 780		3 869	
Allokert investeringsavkastning	136	2,2	144	2,4	115	3,0	119	3,1
Andre forsikringsrelaterede inntekter	33	0,5	40	0,7	70	1,9	61	1,6
Erstatningskostnader f.e.r.	3 910	63,5	3 492	58,9	2 845	75,3	2 786	72,0
Forsikringsrelaterede driftskostnader	1 390	22,6	1 364	23,0	693	18,3	745	19,3
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Resultat av teknisk regnskap	1 030	16,7	1 253	21,1	427	11,3	518	13,4
Netto inntekter fra investeringer	404	6,6	352	5,9	420	11,1	418	10,8
Allokert investeringsavkastning	136	2,2	144	2,4	115	3,0	119	3,1
Andre inntekter	50	0,8	70	1,2	1	0,0	2	0,1
Andre kostnader	57	0,9	26	0,4	0	0,0	0	0,0
Resultat før skattekostnad	1 291	21,0	1 505	25,4	734	19,4	819	21,2

